

Retningslinjer gitt av Barne- og familiedepartementet desember 2002, revidert i mars 2009 av Barne- og likestillingsdepartementet (Q-1045)

Saksbehandling ved søknad om innenlands- og utenlandsadopsjon og særlig om skjønnsutøvelse ved innenlandsadopsjon

1 Innledning - nærmere om innholdet i retningslinjene

Departementet gir med dette en oversikt over regler som gjelder ved de ulike trinn i saksbehandlingen av en adopsjonssak. Retningslinjene gjelder ved søknad om adopsjon av norsk barn og ved søknad om adopsjon av barn fra utlandet. I retningslinjene gir departementet også nærmere regler for utøvelsen av skjønnet ved innenlandsadopsjonene.

Retningslinjene erstatter Sosialdepartementets rundskriv I-15/89 om retningslinjer for behandling av søknad om adopsjon og Barne- og familiedepartementets rundskriv Q-6/94 – tillegg Rundskriv til rundskriv I-15/89 med endrede retningslinjer om tidsbegrensning og forlengelse av forhåndssamtykke.

Retningslinjene må ses i sammenheng med Barne- og familiedepartementets rundskriv Q-0972 om utenlandsadopsjon med retningslinjer for undersøkelse og godkjenning av adoptivhjem.

Adopsjonsloven med tilhørende forskrifter har regler om saksbehandlingen av adopsjonssaker, se lov 28. februar 1986 nr. 8, forskrift 30. november 1999 om formidling av innenlandsadopsjon der foreldre samtykker til adopsjon og forskrift 30. november 1999 om krav til organisasjon som formidler barn fra fremmed stat med sikte på adopsjon. Videre finnes regler i lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker, jf. lov 10. februar 1967 (forvaltningsloven), med forskrifter.

Rundskrivet henvender seg i første rekke til kommunene, Barne-, ungdoms- og familieetaten, herunder de fem regionene og Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, samt adopsjonsorganisasjonene. Men også adoptivsøkere kan ha nytte av rundskrivet som generell informasjon.

Det er et grunnleggende prinsipp i adopsjonsloven og i internasjonale konvensjoner som Norge har sluttet seg til, at en adopsjon skal være til barnets beste. Haagkonvensjonen 29. mai 1993 om vern av barn og samarbeid ved internasjonale adopsjoner har etablert et system for samarbeid mellom barnets opprinnelsesland og mottakerland når en adopsjon gjennomføres over landegrensene. Haagkonvensjonen trådte i kraft for Norges del 1. januar 1998. Konvensjonen er en videreføring av prinsipper nedfelt i FN's barnekonvensjon og slår fast at det er nødvendig å treffe tiltak for å sikre at internasjonale adopsjoner skjer med respekt for barnets grunnleggende rettigheter. Den skal videre sikre at bortføring av og handel med barn ikke finner sted.

Det er utarbeidet skjemaer som skal brukes ved søknad om adopsjon og et eget oppsett til sosialrapport med veiledningshefte. Oversikt over skjemaene m.m., er å finne i kapittel 9. I kapittel 10 gis en oversikt over konvensjoner, lover, forskrifter og retningslinjer på området.

2 Generelt om adopsjon – vilkår og rettsvirkninger

Et adopsjonsforhold av norske barn kan starte på ulike måter og mange situasjoner kan føre til adopsjon. Et barn kan bli adoptert av sin stefar eller stemor. Dersom ingen har foreldreansvaret for et barn etter et dødsfall, kan de som ønsker foreldreansvaret henvende seg til domstolen for å få dette, jf. barneloven §§ 38 og 63. De som får foreldreansvaret kan senere søke regionene om å adoptere barnet. Et vedtak om fratakelse av omsorgen og foreldreansvaret etter barnevernloven, kan være starten til det som senere blir en adopsjon. Videre kan en adopsjonssak starte ved at barnets biologiske foreldre eller en av dem - som oftest moren - henvender seg til myndighetene for å få hjelp til å gjennomføre adopsjonen av barnet.

I all hovedsak er det barn som adopteres, men også voksne kan bli adoptert. En stebarnsadopsjon er et eksempel på en adopsjon som kan gjennomføres etter at barnet er blitt voksent. Det samme kan gjelde der søkerne på et tidspunkt da barnet var mindreårig fikk overført foreldreansvaret i medhold av barneloven §§ 38 og 63 eller der søkerne adopterer et tidligere fosterbarn.

De fleste adopsjoner som gjennomføres i dag, dreier seg imidlertid om adopsjon av barn fra utlandet. Et slikt adopsjonsforhold starter ved en søknad om forhåndssamtykke til å adoptere et barn fra utlandet.

Formålet med adopsjon er å gi et godt og varig hjem, vanligvis til et barn som ikke kan bli tatt hånd om av sine biologiske foreldre. Adopsjon fører derfor som oftest til at barnet flyttes fra sin biologiske familie til en ny familie. Ved søknad om stebarnsadopsjon derimot, bor barnet som regel sammen med den ene av sine foreldre og steforelderen som har vært forelderens ektefelle eller partner over tid. Barnet vil som regel være godt kjent med steforelderen. Stebarnsadopsjon innebærer derfor normalt ingen endring i barnets faktiske omsorgssituasjon. Endringen skjer først og fremst i forhold til barnets juridiske stilling i familien.

Det følger av adopsjonsloven § 13 at adopsjon er svært inngripende ved at den med endelig virkning bryter alle familierettslige bånd mellom barnet og biologiske foreldre og deres familie. Av bestemmelsen går det frem at ved adopsjonen får adoptivbarnet og dets livsarvinger samme rettsstilling som om adoptivbarnet hadde vært adoptivforeldrenes egne fødte barn. Samtidig faller rettsforholdet til den opprinnelige slekten bort. Dersom den ene ektefelle adopterer den annens barn (stebarnsadopsjon), får barnet samme rettsstilling i forhold til ektefellene som om det var deres felles barn. Det samme gjelder der barnet blir adoptert av den ene partner i et registrert partnerskap.

Av dette følger at adopsjon ikke kan omgjøres og innebærer blant annet at barnet ikke lenger har arverett etter biologiske foreldre og deres slekt. Videre oppheves biologiske foreldres forsørgelsesansvar. Biologiske foreldre vil etter adopsjon ikke ha noen rett til samvær med barnet. Eventuelle spørsmål om samvær eller annen kontakt med barnet vil måtte være basert på avtale mellom partene. Ved adopsjon knyttes varige bånd mellom barnet og adoptivforeldrene.

Et grunnleggende vilkår for å gjennomføre en adopsjon er at adopsjonen skal være til gagn for barnet, jf. adopsjonsloven § 2. I tillegg til prinsippet om at adopsjonen skal være til barnets beste, krever § 2 at den som søker om å adoptere enten selv ønsker å oppfostre barnet, har oppfostret det, eller at det foreligger annen særlig grunn til adopsjon. Adopsjonsloven § 3 setter en nedre aldersgrense på 25 år som vilkår for å kunne adoptere. Rent unntaksvis er det likevel åpnet for at det kan gis bevilling til den som har fylt 20 år.

Stortinget vedtok 17. juni 2008 endringer i ekteskapsloven, barnelova, adopsjonsloven, bioteknologiloven, mv. Sttingsvedtaket er gjort etter forslag i Ot. prp. nr. 33 (2007-2008) og Innst. O.nr. 63 (2007-2008). Endringen innebærer at par av samme kjønn kan inngå ekteskap og at de kan adoptere på lik linje med heterofile ektepar. Begrepet «ektefelle» i adopsjonsloven vil etter endringene i ekteskapsloven inkludere ektepar av samme kjønn. Endringen gjelder for alle de ulike formene for adopsjon. Endringen trådte i kraft 1. januar 2009.

Det er i forarbeidene til lovendringene forutsatt at de samme strenge kravene som stilles ved søknad om adopsjon fra ektepar av motsatt kjønn skal gjelde for søknad fra ektepar av samme kjønn.

Av adopsjonsloven § 7 fremgår at den som er under 18 år ikke kan adopteres uten samtykke fra den eller dem som har foreldreansvaret. Etter adopsjonslovens § 7 tredje ledd skal forelder uten del i foreldreansvaret så vidt mulig få anledning til å uttale seg før vedtak blir gjort. Barn som er fylt 12 år kan ikke adopteres uten eget samtykke, jf. adopsjonsloven § 6 annet ledd. Videre følger det av § 6 første ledd at et barn som har fylt 7 år, og yngre barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter, skal informeres og gis anledning til å uttale seg før det tas avgjørelse om adopsjonsbevilling skal gis. Barnets mening skal tillegges vekt i samsvar med dets alder og modenhet.

Et barn som har fått nye foreldre gjennom adopsjon har rett til å bli fortalt at det er adoptert, jf. adopsjonsloven § 12. Barnet har fra det er 18 år også krav på å få opplyst fra bevillingsmyndigheten hvem de opprinnelige foreldrene er.

Øvrige vilkår for å gjennomføre en adopsjon er avhengig av hvilken situasjon som ligger til grunn for adopsjonssøknaden. Disse vilkårene vil bli nærmere omtalt nedenfor.

Siden adopsjon er svært inngripende, er det særlig viktig at adopsjonsmyndighetene foretar en grundig og konkret behandling av hver enkelt søknad. Partene må gis anledning til å tenke nøye igjennom virkningen av en adopsjon og spørsmålet om adopsjon vil være til barnets beste. Det er av stor viktighet å få brakt på det rene hvor veloverveid og begrunnet søknaden om adopsjon og eventuelle erklæringer fra biologiske foreldre og barnet er. Adopsjonsmyndighetene må legge stor vekt på å få saken så godt opplyst som mulig.

3 Kompetanse og lovvalg

Ifølge adopsjonsloven § 17 skal søknad om adopsjon avgjøres i Norge dersom søkeren har bopel her i riket. Regelen er begrunnet i at det er myndighetene i bopelslandet som har de beste forutsetninger for å vurdere søkerne og deres miljø, og avgjøre om adopsjon bør skje. Det vil være tilstrekkelig for myndighetenes kompetanse at søkerne enten er bosatt i Norge når søknad om adopsjon sendes inn, eller når saken blir avgjort.

Av forarbeidene til bestemmelsen går det frem at spørsmålet om hvorvidt en person som oppholder seg i utlandet fremdeles har bopel her i landet (har norsk domisil), må avgjøres konkret i den enkelte sak. Bopelskifte eller domisilskifte forutsetter blant annet to forhold, dels at vedkommende har tatt fast opphold i et annet land, og dels at hensikten med oppholdet er å bli i landet varig, eller i alle fall i et ikke begrenset tidsrom. Slik dette begrep forstås i norsk rett, vil en person som er bosatt i Norge og som så tar opphold i en fremmed stat for å få gjennomført en adopsjon, fortsatt anses som bosatt i Norge.

Det følger av bopelsprinsippet i § 17 at søknader fra norske statsborgere som er bosatt i utlandet, i utgangspunktet ikke skal fremmes her i landet. Myndighetene i det land de norske søkerne er bosatt vil imidlertid kunne avvise en slik sak. Dette kan for eksempel være tilfelle der man bygger sin kompetanse på statsborgertilknytning eller fordi landet ikke kjenner adopsjonsinstituttet. I slike tilfeller vil § 17 kunne gi Barne-, ungdoms- og familieetaten hjemmel til å samtykke i at saken behandles her i landet. Dette vil også kunne være aktuelt der utenlandske statsborgere, som har et langvarig opphold i Norge bak seg og fortsatt skal oppholde seg her i noe tid, søker om adopsjon. Det må i slike tilfeller tas stilling til hvorvidt norske myndigheter er nærmest til å vurdere søkerne og om hensynet til barnet tilsier at adopsjonen blir gjennomført i Norge. Det er forutsatt i lovforarbeidene at hjemmelen for å fravike bopelskravet i § 17 kun skal benyttes i særlige tilfeller.

Etter adopsjonsloven § 18 første ledd skal norsk rett anvendes ved behandlingen av en adopsjonssak her i landet.

I adopsjonsloven § 18 annet ledd er det inntatt en særregel for barn under 18 år. Det skal tas særlig hensyn til om søkerne eller barnet ved statsborgerskap, bopel, eller på annen måte, har så sterk tilknytning til fremmed stat, at det ville medføre betydelig ulempe for barnet om adopsjonen ikke får gyldighet der. Denne bestemmelsen er en presisering av prinsippet i lovens § 2. Bestemmelsen legger ikke bare vekt på statsborgerskap og bopel, men også andre former for tilknytning til fremmed stat. I forarbeidene nevnes det tilfellet at både søkerne og barnet er norske statsborgere, bosatt i Norge, men at det er kjent at de har planer om å emigrere til et annet land umiddelbart etter adopsjonen. Et annet eksempel kan være søknad om stebarnsadoptsjon der barnet er av utenlandsk opprinnelse, men bosatt i Norge.

Dersom det er lite trolig at barnet kommer til å bosette seg i vedkommende stat, vil myndighetene normalt kunne la være å undersøke om adopsjonen vil bli anerkjent i vedkommende land. Det er bare i de tilfellene hvor det må antas å kunne medføre betydelig ulempe for barnet om adopsjonen ikke skulle bli anerkjent, at det er grunn til å foreta nærmere undersøkelser. Når utenlandske statsborgere bosatt i Norge ønsker å få gjennomført en adopsjon her i landet, må en som nevnt ovenfor, vurdere muligheten for at barnet, enten sammen med søkerne eller alene, en gang vil vende tilbake til det aktuelle landet. I denne vurderingen må det tas hensyn til hvor lenge søkerne har vært bosatt her i landet og for øvrig om det foreligger noe konkret om hjemreiseplaner.

4 Oversikt over ulike instanser og organisasjoner som er involvert i behandlingen av en adopsjonssak

Det følger av adopsjonsloven § 1 at adopsjon skjer ved bevilling fra departementet. Videre skal et forhåndssamtykke til adopsjon av et barn fra utlandet i henhold til adopsjonsloven § 16 e gis av departementet. Myndigheten til å treffe vedtak etter de nevnte bestemmelser er

delegert til regionene i Barne-, ungdoms- og familieetaten. Søknad om adopsjon sendes til den region der søkerne er bosatt. Klage over regionens vedtak om adopsjon behandles av Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. Barne- og likestillingsdepartementet er klageinstans der Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet treffer vedtak etter adopsjonsloven som førsteinstans.

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet har også ansvaret for det sentrale adopsjonsregisteret, som gir oversikt over alle gjennomførte adopsjoner siden 1917.

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet er sentralmyndighet etter Haagkonvensjonen om vern av barn og samarbeid ved internasjonale adopsjoner og utfører de oppgaver konvensjonen pålegger sentralmyndigheten. Direktoratet behandler søknad om formidlingstillatelse fra organisasjoner som ønsker å drive adopsjonsformidling fra utlandet, og fører tilsyn og kontroll med organisasjonenes virksomhet i Norge og i utlandet.

Det er kommunen som utreder søkere som ønsker å adoptere et norsk eller utenlandsk barn og gir tilråding om adopsjon, se 7.1.3.1 og 7.2.1.

Faglig utvalg for adopsjonssaker er oppnevnt for blant annet å foreta utvelgelse av adoptivforeldre til barn bosatt i Norge der foreldre har bedt myndighetene om bistand til å finne et adoptivhjem til barnet, se 7.1.3.3. Utvalget består av tre medlemmer, en spesialist i allmennmedisin, en psykolog/psykiater med klinisk erfaring fra arbeid med barn og en psykolog/psykiater med klinisk erfaring fra arbeid med voksne. Hvert medlem har sitt personlige varamedlem. Utvalget velger selv sin leder. Medlemmene og deres vara oppnevnes for en periode på to år. Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet innehar sekretariatsfunksjoner for Faglig utvalg for adopsjonssaker. Sekretariatet fører blant annet et register over søkere som ønsker å adoptere et norsk barn.

Ved søknad om adopsjon av barn som er under omsorg av barneverntjenesten, og foreldreansvaret er fratatt foreldrene, er det fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker som har kompetanse til å gi samtykke til adopsjon etter reglene i barnevernloven § 4-20. Samtykker fylkesnemnda til adopsjonen i foreldrenes sted, skal regionen utstede adopsjonsbevillingen uten forutgående prøving av om vilkårene etter adopsjonsloven er tilstede, jf. adopsjonsloven § 1 annet ledd, se 7.1.4.

Det er de godkjente adopsjonsorganisasjonene, Adopsjonsforum, InorAdopt og Verdens Barn, som forestår formidlingen av barn fra utlandet. Organisasjonene har etablert kontaktnett i de land de har formidlingstillatelse til å drive slik virksomhet. I samarbeid med myndighetene i vedkommende land får organisasjonene opplysninger om barn som er frigitt for adopsjon til utlandet, se 7.2.4. Som hovedregel er det myndighetene i barnas opprinnelsesland som foretar selve utvelgelsen av foreldre til barna. Faglig utvalg for adopsjonssaker foretar eller godkjenner opprinnelseslandets forslag om tildeling av foreldre til barn fra utlandet med særlige behov, se 7.2.5.

5 Adopsjonssøknaden

Søkere skal fylle ut skjema om søknad om adopsjon. Skjemaet benyttes både ved søknad om adopsjon av et norsk barn og ved søknad om forhåndssamtykke til adopsjon av et barn fra utlandet. Det kan søkes parallelt om adopsjon av norsk og utenlandsk barn, se 7.1.3 og 7.2.1.

Skjemaet inneholder en oversikt over hvilke dokumenter som skal følge søknaden. En oversikt følger også under kapittel 9. Attestene skal sendes i original eller bekreftet kopi. Legeerklæring, egenerklæring og politiattest må ikke være mer enn seks måneder når saken oversendes regionen. Poliattiesten skal være "uttømmende", noe som innebærer at den angir straffbare forhold som ved attestutstedelse ellers ville være å anse som foreldet. Særlig viktig er dokumentasjonen fra Folkeregisteret om søkerens statsborgerskap og ved innenlandsadopsjon; hvem av foreldrene som har foreldreansvar for barnet, eventuelt om de har felles foreldreansvar.

Til søknad om adopsjon av norsk barn er det utarbeidet egne skjemaer for innhenting av samtykke og uttalelse til spørsmålet om adopsjon, se kapittel 9. I tilknytning til skjemaene er det utarbeidet generell informasjon om adopsjon.

Underskriften på erklæringskjemaet, skal være bekreftet av offentlig tjenestemann eller advokat. Det samme gjelder erklæringen fra barnet. I tillegg skal det bekreftes at barnet har mottatt informasjon og antas å ha forstått fullt ut konsekvensene og rettsvirkningene av en adopsjon.

Ved søknad om forhåndssamtykke til adopsjon av barn fra utlandet eller ved søknad om å bli registrert som adoptivsøker til et norsk barn, skal kommunen der søkerne bor utarbeide en sosialrapport om adoptivsøkerne. I slike tilfeller skal søkerne derfor først sende søknaden om adopsjon til sin bostedskommune. Se likevel punkt 7.2.1.

Kommunen skal ved utredningen av søkerne følge oppsettet i skjema for sosialrapport. Veiledningshefte (Q-1046) om utarbeidelse av sosialrapport ved søknad om adopsjon skal brukes under utredningen. Der det søkes parallelt, skal kommunen utrede søkerne med henblikk på at søknaden gjelder både for et norsk og et utenlandsk barn.

Skjemaene og veiledningshefte kan lastes ned fra henholdsvis Barne-, ungdoms- og familiedirektoratets og Barne- og familiedepartementets hjemmesider. Det understrekes at sosialrapporten skal utarbeides av kommunen og ikke av søkerne selv.

Søknaden om adopsjon sendes til regionen i Barne-, ungdoms- og familieetaten der søkerne bor. Før saken tas under behandling, skal regionen kontrollere at søknaden er riktig utfylt og at alle nødvendige dokumenter følger saken. Søkerne skal snarest underrettes om mangelfullt utfylt søknad og om behovet for eventuell supplering av opplysninger og ettersending av manglende attester, m.v. Der kommunen skal utrede søkerne, har også kommunen et tilsvarende ansvar.

6 Generelle saksbehandlingsregler

Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker, jf. lov 10. februar 1967 (forvaltningsloven) kommer til anvendelse for behandling av adopsjonssaker der adopsjonsloven ikke har egne regler om saksbehandlingen. Reglene gjelder for både søknad om innenlands- og utenlandsadopsjon.

6.1 Enkeltvedtak

I henhold til forvaltningsloven § 2 første ledd bokstav a og b, er avgjørelse om søknad om adopsjon skal innvilges eller ikke, et enkeltvedtak. Dette innebærer at både de alminnelige

bestemmelsene i forvaltningsloven kapittel II og III og bestemmelsene i kapittel IV-VI, kommer til anvendelse, jf. forvaltningsloven § 3 første ledd.

Kommunens tilråding ved søknad om adopsjon av norsk barn og ved søknad om forhåndssamtykke til adopsjon av barn fra utlandet, er ikke å anse som et enkeltvedtak. Begrunnelsen for dette er at kommunens sosialrapport inneholder kun en tilråding om søkerens egnethet som adoptivforeldre.

Faglig utvalg for adopsjonssakers beslutning om å foreta eller godkjenne forslag om tildeling av foreldre til et barn, er heller ikke å anse som enkeltvedtak. Tildelingen er basert på hva som antas å være det enkelte barnets beste, der eventuelle ønsker fra biologiske foreldre kan bli tillagt vekt. Utvalgets primæroppgave er derfor å sikre barnet et varig og godt hjem. Dette innebærer at søkere som ikke når opp i vurderingen i forhold til et konkret barn, ikke vil kunne påklage tildelingen.

6.2 Hvem er parter i en adopsjonssak

I henhold til forvaltningsloven § 2 første ledd bokstav e, forstås med begrepet part "person som en avgjørelse retter seg mot eller som saken ellers direkte gjelder".

Parter har de rettigheter under saksbehandlingen som er bestemt i forvaltningsloven, for eksempel rett til forhåndsvarsel, dokumentinnsyn, underretning om og begrunnelse for vedtak, samt klagerett.

Ved søknad om *innenlandsadopsjon* er barnet, søkerne og de som har foreldreansvaret for barnet, parter i saken. Også foreldre som er uten del i foreldreansvaret for barnet, eller som er fratatt foreldreansvaret etter barnevernloven § 4-20, er parter i adopsjonssaken. Dette legges også til grunn der den som søkes adoptert er over 18 år. Dersom det foreligger en farskaps sak er det viktig at denne blir avsluttet slik at det kan avklares om far anses som part i saken, se for øvrig 7.1.1.

Selv om barn under 18 år har status som part kan det som hovedregel ikke utøve partsrettigheter på egen hånd. Barnet representeres i saken av den eller dem som er verge for barnet om ikke annet er særskilt bestemt. Det er den eller dem som har foreldreansvaret som er barnets verge, jf. vergemålsloven § 3. Adopsjonsloven har ingen direkte bestemmelser som regulerer barnets partsrettigheter. Av forvaltningsloven § 16 følger det at dersom en mindreårig over 15 år er part i saken og blir representert av verge, skal også den mindreårige selv forhåndsvarsles.

I adopsjonssaker har barnet over 12 år selv råderett over om det vil samtykke, og kan ved å la være å samtykke forhindre en adopsjon. Det legges derfor til grunn at barnet i slike tilfeller må kunne klage over et vedtak om adopsjon dersom det hefter mangler ved samtykket, for eksempel fordi barnet gir uttrykk for at det ikke har fått tilstrekkelig informasjon om hva en adopsjon innebærer. Derimot må det antas at barnet ikke har selvstendig klagerett dersom søknaden er avslått, siden barnets råderett er begrenset til samtykket etter adopsjonsloven § 6. Barnets rettigheter vil i slike tilfeller likevel være sikret ved at adoptivsøker kan påklage vedtaket. Uten en klage fra adoptivsøker faller selve grunnlaget for adopsjonen bort.

De som ikke er å regne som parter i saken, kan likevel ha rettslig klageinteresse etter en konkret vurdering, jf. forvaltningsloven § 28 første ledd. Dette vil for eksempel kunne gjelde

besteforeldre eller andre som er gitt samværsrett med barnet i medhold av lov 8. april 1981 nr. 7 om barn og foreldre (barnelova) § 45. Grunnen er at en slik samværsrett vil gå tapt ved adopsjonen. Det legges videre til grunn at også personer som får sin odelsrettslige stilling berørt av en adopsjon, etter en konkret vurdering, kan ha rettslig klageinteresse.

Avgjørelsen i sak som gjelder søknad om forhåndssamtykke til adopsjon av barn fra utlandet etter adopsjonsloven § 16 e, retter seg mot adoptivsøkerne og det er derfor bare de som er parter i denne saken. Ved gjennomføringen av en utenlandsadopsjon er det mottakerlandets oppgave å sikre at adoptivsøkerne kan gi barnet et godt og varig hjem. Barnets opprinnelsesland har ansvaret for å frigi barnet for adopsjon, herunder at nødvendige samtykker i henhold til landets regelverk er gitt av berørte personer og myndigheter. På dette stadiet i saken blir derfor barnets og biologiske foreldres partsrettigheter håndhevet av opprinnelseslandets myndigheter.

6.3 Inhabilitet

Forvaltningsloven kapittel II inneholder regler om inhabilitet.

Etter forvaltningsloven § 6 første ledd er en tjenestemann inhabil når han selv er part i saken eller når han er i slekt eller svogerskap med en part i opp- eller nedstigende linje eller i sidelinje så nær som søsken, eller når han er eller har vært gift med eller er forlovet med eller er fosterfar, fostermor eller fosterbarn til en part. Videre er en tjenestemann inhabil når han er eller fullmektig for en part i saken eller har vært verge eller fullmektig for en part etter at saken begynte. Disse forholdene vil uten videre føre til at tjenestemannen er inhabil og at vedkommende verken kan tilrettelegge grunnlaget for eller treffe avgjørelse i saken.

Etter forvaltningsloven § 6 annet ledd er tjenestemannen også inhabil når andre særegne forhold foreligger som er egnet til å svekke tilliten til hans upartiskhet. Det må foretas en skjønnsmessig vurdering der det blant annet skal legges vekt på om avgjørelsen i saken kan innebære særlig fordel, tap eller ulempe for tjenestemannen selv eller noen som han har nær personlig tilknytning til. Slike særegne forhold kan for eksempel være nært vennskap eller uvennskap mellom tjenestemannen og parten. Et vanlig godt bekjentskap og samarbeid leder normalt ikke til inhabilitet. En viss personlig motvilje er heller ikke tilstrekkelig. Det skal videre legges vekt på om det er parten som har reist habilitetsinnsigelse. Det forhold at det oppstår uoverensstemmelse mellom adoptivsøkerne og en saksbehandler under behandlingen av en sak, fører i seg selv ikke til inhabilitet.

Er det tvilsomt hvorvidt det foreligger inhabilitet, er det mye som taler for at tjenestemannen fratrer under behandlingen av saken når dette er praktisk mulig. Dette vil opprettholde tilliten til de som tilrettelegger, tilrår og treffer avgjørelse i saken.

Offentlig tjenestemann som skal utrede adoptivsøkere og gi tilråding i sosialrapporten eller delta i avgjørelsen av en adopsjonssak må med andre ord forvise seg om at habilitetskravene i forvaltningsloven § 6 første og annet ledd er oppfylt. Dersom det foreligger inhabilitetsgrunn, skal tjenestemannen verken treffe avgjørelse i saken eller delta i saksbehandlingen, for eksempel å utrede søkere, jf. uttrykket i § 6 første ledd "tilrettelegge grunnlaget for en avgjørelse eller treffe avgjørelse ". Kommunal tjenestemann som har god kjennskap til adoptivsøkerne – de er for eksempel kolleger – eller har et personlig forhold, må nøye vurdere om hun eller han skal delta i utredningen, jf. forvaltningsloven § 6 annet ledd.

Om nødvendig må hun eller han forelegge dette spørsmålet for sin nærmeste overordnede til avgjørelse, jf. forvaltningsloven § 8 første ledd.

Departementet legger til grunn at sosialrapporten må regnes som "avgjørelse" i § 6 tredje ledds forstand, da den er et helt avgjørende dokument for den videre behandlingen av saken. Dette innebærer at dersom den overordnede tjenestemannen, for eksempel kommunens sosialsjef, er inhabil, skal sosialrapporten som også inneholder en tilråding i saken, heller ikke utarbeides av en direkte underordnet tjenestemann, jf. forvaltningsloven § 6 tredje ledd. Utarbeidelse av sosialrapport kan i slike tilfeller overlates til for eksempel en stedfortreder som kommuneadministrasjonen utpeker for den konkrete saken.

Når en tjenestemann er inhabil, skal det om nødvendig oppnevnes stedfortreder for vedkommende, jf. forvaltningsloven § 9 første ledd. Dersom det er forbundet med særlig ulempe å få oppnevnt stedfortreder, kan departementet for det enkelte tilfelle beslutte at en sak skal overføres til et sideordnet eller overordnet organ, jf. forvaltningsloven § 9 annet ledd. I adopsjonssaker vil det kunne være aktuelt å overføre en sak fra en kommune til en annen.

6.4 Veiledningsplikt

Etter forvaltningsloven § 11 vil de ulike instansene som behandler saken ha en alminnelig veiledningsplikt. Forskrift 15. desember 2006 nr. 1456 til forvaltningsloven (forvaltningsforskriften) kapittel 2 gir nærmere regler om utstrekningen av veiledningsplikten og om måten veiledningen skal ytes på.

Veiledningsplikten gjelder overfor partene i en adopsjonssak som er under behandling. Videre gjelder veiledningsplikten overfor personer som har spørsmål av mer generell karakter. Under behandlingen av en sak skal tjenestemannen av eget tiltak vurdere partens behov for veiledning. Veiledningen skal omfatte gjeldende lover og forskrifter og vanlig praksis på området. Videre skal veiledningen omfatte regler om saksbehandlingen, særlig om parters rettigheter og plikter etter forvaltningsloven og adopsjonsloven.

Med bakgrunn i sine ansvarsområder skal både regionen i Barne-, ungdoms- og familieetaten og kommunen gi generell informasjon og veiledning om adopsjon. Dette gjelder også de godkjente adopsjonsorganisasjonene som formidler barn fra utlandet.

Det forutsettes imidlertid at den som veileder utøver forsiktighet ved spørsmål om sannsynligheten for at en søknad om adopsjon vil bli innvilget. De som søker om adopsjon har rett til å få sin sak prøvet og få en avgjørelse, slik at vedtaket kan bli overprøvd.

6.5 Saksbehandlingstid, foreløpig svar, m.m.

Når søknaden er mottatt i kommunen eller i regionen i Barne-, ungdoms- og familieetaten, eventuelt Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, skal saken forberedes og avgjøres uten ugrunnet opphold, jf. forvaltningsloven § 11 a. I saker som gjelder enkeltvedtak, skal det gis foreløpig svar dersom en henvendelse ikke kan besvares i løpet av en måned etter at den er mottatt, jf. forvaltningsloven § 11 a tredje ledd. I svaret skal det gjøres rede for grunnen til at søknaden ikke kan behandles tidligere, og så vidt mulig angis når svar kan ventes.

Barne-, ungdoms- og familieetaten og eventuelt kommunen, kan be om supplerende opplysninger og ettersending av manglende attester m.v., samtidig som foreløpig svar sendes søker. Se også kapittel 5.

6.6 Taushetsplikt

Så vel utrederne i kommunen som saksbehandlerne i regionen i Barne-, ungdoms- og familieetaten og klageinstansen, er underlagt forvaltningslovens regler om taushetsplikt etter §§ 13 til 13 e. Taushetsplikten gjelder enhver som utfører tjeneste eller arbeid for et forvaltningsorgan. Medlemmer og varamedlemmer i Faglig utvalg for adopsjonssaker har ifølge sitt mandat 30. november 1999 punkt 3.5, slik taushetsplikt. Dette gjelder også andre som tar oppdrag for adopsjonsmyndigheten, for eksempel sakkyndige.

Taushetsplikten omfatter alle personopplysninger, også opplysninger om fødested, fødselsdato, fødselsnummer, statsborgerforhold, sivilstand, yrke, bopel og arbeidssted. Departementet legger til grunn at ved søknad om adopsjon vil slike opplysninger røpe et klientforhold eller forhold som må anses som personlig, jf. forvaltningsloven § 13 annet ledd. Hvem som er adoptivsøkere i en sak, er således i seg selv opplysninger undergitt taushetsplikt.

For at opplysninger skal være undergitt taushetsplikt, kreves at disse er mottatt i forbindelse med tjenesten eller arbeidet. Taushetsplikten er imidlertid ikke avhengig av hvor opplysningene mottas. Det er heller ikke avgjørende på hvilken måte en mottar opplysningene. Taushetsplikten gjelder også etter at vedkommende har avsluttet tjenesten eller arbeidet.

Også de som utfører tjeneste eller arbeid for en adopsjonsorganisasjon, har taushetsplikt i medhold av § 5 i forskrift 30. november 1999 om krav til organisasjon som formidler barn fra fremmed stat med sikte på adopsjon.

6.7 Forhåndsvarsling

Etter forvaltningsloven § 16 skal en part som ikke allerede ved søknad eller på annen måte har uttalt seg i saken, varsles før vedtak treffes og gis anledning til å uttale seg innen en fastsatt frist. Forhåndsvarslet skal gjøre greie for hva saken gjelder, og ellers inneholde det som anses påkrevet for at parten på forsvarlig måte kan ivareta sin interesse i saken. Bestemmelsen er særlig aktuell ved innenlandsadopsjon fordi det ofte er flere parter i disse sakene.

Ved søknad som gjelder adopsjon der partene skal holdes ukjent for hverandre (anonym adopsjon) må adopsjonsmyndigheten ta hensyn til dette ved forhåndsvarslet, jf. adopsjonsloven § 11.

Barne-, ungdoms- og familieetaten bør samtidig med forhåndsvarslet, innhente de nødvendige erklæringer på spørsmålet om adopsjon, jf. adopsjonsloven §§ 6 og 7. Dette vil i praksis være erklæringer fra den eller dem med foreldreansvar for barnet og erklæringer fra foreldre uten del i foreldreansvaret og eventuelt barnet, se kapittel 5 og 7.1.1.

Det følger av forvaltningsloven § 16 tredje ledd at forhåndsvarsling kan unnlates. Mest praktisk er de tilfelle der en part ikke har kjent oppholdssted. De saksbehandlingsrutiner som da skal følges er nærmere omtalt i 6.13.

6.8 Utrednings- og informasjonsplikt

Forvaltningsorganet skal påse at saken er så godt opplyst som mulig før vedtak treffes, jf. forvaltningsloven § 17. Dette innebærer at faktum må klargjøres så langt som mulig, og at de opplysninger som fremkommer i saken må kontrolleres.

Hovedansvaret for at en sak er tilstrekkelig utredet ligger hos Barne-, ungdoms- og familieetaten, som skal fatte vedtaket. Det er imidlertid viktig at kommunen som skal utrede søkerne også sørger for at saken er så godt opplyst som mulig. Innhenting av opplysninger ut over det som følger av søknaden, kan bare skje med søkeres samtykke.

Når forvaltningsorganet mottar opplysninger under saksforberedelsen, skal disse forelegges partene for uttalelse, med mindre det foreligger omstendigheter som er til hinder for dette, jf. forvaltningsloven § 17 annet og tredje ledd. Forvaltningsorganet skal forelegge slike opplysninger for partene av eget tiltak, dvs. uavhengig av om de ber om det. Ved søknad som gjelder anonym adopsjon må adopsjonsmyndigheten ved foreleggelsen påse at partene holdes ukjent for hverandre, jf. adopsjonsloven § 11.

6.9 Partsoffentlighet – partenes rett til å gjøre seg kjent med sakens dokumenter

Partene har i henhold til forvaltningsloven § 18 første ledd rett til å gjøre seg kjent med sakens dokumenter for så vidt ikke annet følger av reglene i forvaltningsloven §§ 18 til 19. .

Dersom kommunen eller Barne-, ungdoms- og familieetaten under saksforberedelsen mottar eller innhenter opplysninger om en part, har parten etter de nevnte bestemmelser som regel rett til å gjøre seg kjent med disse.

Departementet legger til grunn at søkerne ifølge forvaltningsloven § 18 har rett til innsyn i hele sosialrapporten, med mindre den inneholder opplysninger som nevnt i forvaltningsloven § § 18 til 19. Slike opplysninger kan dreie seg om en annen persons helseforhold, eller andre forhold som av særlige grunner ikke bør meddeles videre.

Uttalelse fra for eksempel lege, psykolog, mv. i saken, er å anse som et dokument som inneholder råd om og vurderinger som omtalt i forvaltningsloven § 18 b annet ledd, som søkerne i utgangspunktet ikke har rett til å gjøre seg kjent med. I de fleste tilfellene vil departementet anta at hensynet til å praktisere størst mulig åpenhet i forhold til partene, tilsier at opplysningene gjøres kjent for dem, med mindre begrensningene i § 19 gjør seg gjeldende.

Adopsjonsloven § 11 inneholder en særbestemmelse som begrenser innsynsretten ved anonym adopsjon. Ifølge denne bestemmelsen skal ikke forvaltningsloven § 18 første ledd være til hinder for at partene i en adopsjonssak holdes ukjent for hverandre. Ved adopsjon av et norsk barn der biologiske foreldre ber myndighetene om bistand til å adoptere bort barnet, får barnets foreldre normalt ikke opplyst hvor og til hvem barnet blir bortadoptert. På samme måte får heller ikke adoptivforeldrene kunnskap om hvem de biologiske foreldre er. Dette vil også gjelde der barnevernet har plassert barnet på sperret adresse forut for adopsjonen.

Krav om innsyn kan rettes enten til Barne-, ungdoms- og familieetaten som skal avgjøre saken, eller til kommunen som skal forberede og utrede saken.

Blir anmodningen om å gjøre seg kjent med et bestemt dokument eller opplysning avslått, skal parten gjøres oppmerksom på den bestemmelse som ligger til grunn for avslaget, jf. forvaltningsloven § 21 første ledd. Dersom kommunen avslår et krav om innsyn, kan avslaget påklages til Fylkesmannen. Regionen i Barne-, ungdoms- og familieetatsens avslag på begjæringen om innsyn, kan påklages til Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, jf. forvaltningsloven § 21.

6.10 Vedtakets begrunnelse

Forvaltningsloven § 24 regulerer når enkeltvedtak skal begrunnes. Utgangspunktet er at enkeltvedtak skal begrunnes samtidig med at vedtaket treffes, jf. § 24 første ledd.

Ifølge forvaltningsloven § 24 første og annet ledd skal alle enkeltvedtak begrunnes samtidig med vedtaket, med mindre en søknad innvilges og det ikke er grunn til å tro at noen part vil være misfornøyd med vedtaket. Et eksempel på at det er unødvendig å gi en samtidig begrunnelse, er der søknaden om forhåndssamtykke til adopsjon av et barn fra utlandet innvilges.

I det tilfellet søknaden om innenlandsadopsjon blir innvilget, legges det imidlertid til grunn at avgjørelsen er av en slik karakter at det bør gis en begrunnelse, selv om partene i utgangspunktet synes å være enige i vedtaket. En bevilling til adopsjon har en rettsendrende karakter og er svært inngripende for de parter som er involvert. I praksis har det også vist seg at partenes holdning til adopsjon kan endre seg etter at avgjørelsen er tatt.

Behovet for begrunnelse kan etter en konkret vurdering likevel stille seg annerledes i saker der biologiske foreldre ber myndighetene om bistand til å adoptere bort barnet sitt. Begrunnelsen for dette er at det er foreldrene selv som har tatt initiativet og samtykker til adopsjonen. Adoptivsøkerne gis i slike tilfeller bevilling til å adoptere barnet, som kanskje allerede vil være plassert i familien når bevilling gis. Det er således ingen uenighet om at adopsjonen skal gjennomføres.

Forvaltningsloven § 25 gir regler om hva begrunnelsen skal inneholde. Bestemmelsen fastsetter at det skal vises til de regler vedtaket bygger på. Kravet til henvisning gjelder, ikke bare til regler gitt i lov, men også til forskrifter, retningslinjer eller ulovfestede regler som ligger til grunn for vedtaket. Begrunnelsen skal gjengi innholdet i reglene i den grad det er nødvendig for at parten skal forstå vedtaket.

Videre skal de faktiske forhold vedtaket bygger på nevnes, jf. annet ledd. Fremstillingen må vise at lovens vilkår for å treffe vedtak foreligger, og hvilke forhold som ligger til grunn for den skjønsmessige avgjørelse i saken. De viktigste momenter som har vært motiverende for skjønnsutøvelsen bør nevnes, jf. tredje ledd. Begrunnelsen bør formuleres slik at ordlyden i vedtaket ikke virker unødig sårende. Samtidig må begrunnelsen være så klar at partene forstår hva som ligger til grunn for vedtaket.

Begrunnelse kan unnlates i den utstrekning den ikke kan gis uten å røpe opplysninger som parten etter forvaltningsloven § 19 ikke har krav på å bli kjent med, jf. forvaltningsloven § 24 tredje ledd. Ved søknad som gjelder anonym adopsjon må adopsjonsmyndigheten påse at partene i begrunnelsen holdes ukjent for hverandre, jf. adopsjonsloven § 11.

6.11 Underretning om vedtaket

Etter forvaltningsloven § 27 første ledd, første punktum, er det en generell plikt for forvaltningsorganet å underrette partene om vedtaket. I praksis skal underretningen om vedtaket gå i kopi til de øvrige partene. Ved anonym adopsjon må adopsjonsmyndigheten ved underretningen påse at partene holdes ukjent for hverandre, jf. adopsjonsloven § 11.

Ifølge bestemmelsens tredje ledd første punktum skal regionen i Barne-, ungdoms- og familieetaten i sin underretning gi opplysninger om klageadgang, klagefrist, klageinstans og den nærmere fremgangsmåte ved klage, samt om retten til å se sakens dokumenter. I underretningen skal det også fremgå at klage stiles til Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, men sendes regionen til forberedende behandling, jf. forvaltningsloven § 32 første ledd a.

Når det gjelder vedtak om forhåndssamtykke til adopsjon av et barn fra utlandet, gjelder også det som er omtalt under 7.2.3.

Om underretning av vedtak når parten ikke har kjent adresse, vises til 6.13.

6.12 Klage og omgjøring

En part kan påklage regionen i Barne-, ungdoms- og familieetatens vedtak om adopsjon til Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, jf. forvaltningsloven § 28. Klagen skal sendes til regionen som har ansvaret for å forberede klagesaken i samsvar med bestemmelsene i forvaltningsloven kapittel VI.

Dersom barnet eller den eller dem som har foreldreansvaret for barnet, trekker sitt samtykke til adopsjon tilbake etter at regionen har truffet vedtak om adopsjon, blir det viktig å få brakt på det rene om dette er å anse som en klage.

Ved forberedelse av klagesak gjelder forvaltningsloven kapitlene IV og V tilsvarende. Regionen har et selvstendig ansvar for å opplyse klagesaken, jf. forvaltningsloven § 33. Regionen skal underrette de øvrige partene om klagen snarest mulig, slik at de gis anledning til å uttale seg. Regionen kan av eget tiltak innhente nye opplysninger, som også skal forelegges sakens parter. Finner regionen ikke grunnlag for å endre vedtaket, skal saken forberedes og sendes Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet så raskt som mulig. Regionens oversendelsesbrev med uttalelse til klagen, skal sendes partene i kopi, med mindre forvaltningsloven § 19 eller adopsjonsloven § 11 setter begrensninger for dette.

6.13 Part med ukjent adresse

Det er regionen i Barne-, ungdoms- og familieetaten som har ansvaret for at en part får forhåndsvarsel om søknaden og underretning om vedtaket. Regionen har videre ansvaret for å innhente de nødvendige samtykker og uttalelser etter adopsjonsloven §§ 6 og 7. Det kan i enkelte saker være et problem at det ikke foreligger opplysninger om en av partenes oppholdssted eller adresse. Problemet er særlig aktuelt ved innenlandsadopsjonene, for eksempel ved søknad om stebarnadopsjon eller der barn søkes adoptert av sine fosterforeldre. Adopsjonsloven har ingen særskilte regler om hvordan partene skal varsles om saken eller hvordan meddelelser under saksbehandlingen skal gjennomføres. Som nevnt i 7.1.1, er et samtykke fra den som har foreldreansvaret for barnet et absolutt vilkår for å kunne

gjennomføre en adopsjon. Likedan vil en uttalelse fra en forelder uten foreldreansvar få betydning for avgjørelsen av søknaden. På denne bakgrunn er det av stor viktighet at regionen finner egnede virkemidler for å oppspore parten. Det vil bero på en vurdering av den konkrete saken hvordan regionen bør gå frem for å få kontakt med parten. De som søker om adopsjon vil også i en del tilfelle kunne bidra med å skaffe til veie de nødvendige opplysningene. Regionen må imidlertid under enhver omstendighet iaktta den taushetsplikt som følger av forvaltningslovens regler.

Der det ikke foreligger opplysninger om oppholdssted, bør kontoret henvende seg til parten både ved vanlig brev og rekommandert brev til siste registrerte adresse i folkeregisteret. Det bør normalt kunne legges til grunn at adressaten har mottatt brevet selv om vedkommende ikke svarer. Kommer brevet i retur, må sakens øvrige parter kunne spørres om de har kjennskap til andre aktuelle adresser for vedkommende, for eksempel arbeidsgivers adresse, m.v.

Dersom en part med ukjent adresse oppholder seg i utlandet, kan regionen ta direkte kontakt med norsk utenriksstasjon med anmodning om å prøve å oppspore en part og overlevere dokumenter.

7 Spesielle saksbehandlingsregler og særlig om skjønnsutøvelse ved innenlandsadopsjon

I tillegg til forvaltningsloven, har adopsjonsloven med forskrifter en del særlige regler som gjelder for behandling av søknad om adopsjon. Saksbehandlingen vil være forskjellig avhengig av hva som er grunnlaget for søknaden og hvorvidt den gjelder en innenlands- eller utenlandsadopsjon.

Nedenfor vil behandlingen av søknad om innenlandsadopsjonene og utenlandsadopsjonene bli behandlet hver for seg.

7.1 Innenlandsadopsjon - saksbehandling og skjønnsutøvelse

7.1.1 Innhenting av foreldrenes og barnets syn på adopsjonssøknaden

Uansett hva som er bakgrunnen for søknaden om adopsjon, skal alltid foreldrene eller de som har foreldreansvaret for barnet høres. Av adopsjonsloven § 7 første ledd følger at den som er under 18 år ikke kan adopteres uten samtykke fra den eller dem som har foreldreansvaret. De kan således forhindre at en adopsjon gjennomføres. Er en av dem forsvunnet, sinnslidende eller psykisk utviklingshemmet, er samtykke fra den andre tilstrekkelig. Dersom dette gjelder begge med foreldreansvar følger det av bestemmelsen at det kreves samtykke fra verge. Av bestemmelsens tredje ledd fremgår at foreldre som ikke har del i foreldreansvaret skal få anledning til å uttale seg om adopsjonen.

Farskap skal, så langt råd er, være fastsatt før adopsjon kan foretas. Verserer det sak om farskap til barnet, skal bevilling ikke gis før farskapsaken er endelig avsluttet, slik at begge foreldrenes syn på adopsjonssøknaden kan innhentes. Barneloven § 5 fastslår at det offentlige har et ansvar for å få fastsatt farskap. Denne oppgaven er lagt til bidragsfogden (Arbeids- og Velferdsetaten (NAV)). Det er også viktig at barnets familiemessige identitet blir fastslått før adopsjonsbevilling gis, slik at barnet fra fylte 18 år kan få kunnskap om hvem de biologiske

foreldre er, jf. adopsjonsloven § 12 annet ledd. Også FNs konvensjon om barnets rettigheter har bestemmelser i artikkel 7 om at barn har rett til å kjenne sine foreldre. En sak om farskap er avsluttet når den oppgitte far har erkjent farskapet, vedtatt forelegg etter bestemmelsene i barneloven eller farskapet er fastsatt ved rettskraftig dom. Likeså vil en farskapssak være avsluttet når den eller de oppgitte menn er frifunnet ved dom eller saken er henlagt med endelig virkning.

Av adopsjonsloven § 6 går det frem at den som har fylt 12 år ikke kan adopteres uten eget samtykke. Det kreves med andre ord at det skal innhentes samtykke fra barnet er 12 år, for at adopsjon kan finne sted. Videre følger det av § 6 første ledd at et barn som har fylt 7 år, og yngre barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter, skal informeres og gis anledning til å uttale seg før det tas avgjørelse om adopsjonsbevilling skal gis. Barnets mening skal tillegges vekt i samsvar med dets alder og modenhet.

Det er viktig å sikre gode ordninger ved innhenting av samtykke eller uttalelse fra barnet. Normalt vil det være offentlig tjenestemann eller advokat som benyttes ved slik innhenting. Dette følger også av skjemaene som skal benyttes ved innhenting av samtykke og uttalelse, se kapittel 5 og 9. Kommunen skal på anmodning bistå bevillingsmyndigheten i å opplyse saken etter adopsjonslovens § 6 første ledd og i å innhente samtykke etter annet ledd, jf. adopsjonslovens § 6 tredje ledd. Regionen kan derfor anmode barnets hjemkommune om bistand til å innhente barnets syn på adopsjonssøknaden. Kommunen har i slike tilfeller et ansvar for å informere og ellers legge til rette for at barnet får anledning til fritt å uttale seg. Personer som skal foreta samtalen, bør ha god kjennskap til adopsjon og adopsjonsloven, samt ha evne til å samtale med barn og forstå det barnet søker å formidle. Det er viktig at de som snakker med barna, har nødvendig kompetanse på området, og at erfarne fagpersoner benyttes til slike samtaler. Det er heller ikke noe i veien for at kommunen benytter eksterne fagfolk. Der barnet er 12 år eller eldre, må barnet gjøres kjent med at adopsjonen ikke vil bli gjennomført uten hans eller hennes samtykke.

Informasjonen må tilpasses barnets alder og modenhet, og må gis slik at barnet ikke føler seg presset til å uttale seg. Det viktige er at barnet får uttale seg om forhold det selv ønsker. Samtalen bør tilrettelegges slik at barnet ikke blir satt i lojalitetskonflikt i forhold til personer som står det nær. Om nødvendig bør det gjennomføres flere samtaler.

Kommunens samtaler med barnet bør fremkomme i en rapport til adopsjonsmyndigheten. I rapporten bør det fremgå hvordan samtalen(e) har foregått og om barnet har hatt full forståelse av konsekvensene og rettsvirkningene av en adopsjon. Den bør videre beskrive barnets forhold til de som søker om adopsjon. Den bør også beskrive barnets forhold til de biologiske foreldre som ikke bor sammen med barnet og deres familie. Har barnet tatt enkelte forbehold eller gir uttrykk for å være i tvil når det gjelder gjennomføringen av en adopsjon, skal dette komme frem i rapporten.

Er en voksen person umyndiggjort, kan vedkommende ikke adopteres uten samtykke fra vergen, jf. adopsjonsloven § 8. Ved søknad om adopsjon av person som er 18 år eller eldre, og fremkommer i saken at vedkommende har fått oppnevnt hjelpeverge etter vergemålsloven §§ 90 a flg., bør regionen vurdere å innhente uttalelse fra hjelpevergen før søknaden avgjøres, jf. forvaltningsloven § 17 første ledd.

Det er viktig å understreke den formelle betydningen av at samtykke og uttalelse innhentes. Dersom et samtykke ikke er innhentet, der dette kreves, mangler et avgjørende materielt

vilkår for å gi adopsjon. Unnlatelse av å innhente uttalelse fra far eller mor uten del i foreldreansvaret eller fra barn som er under 12 år, der dette har vært mulig, vil kunne være en saksbehandlingsfeil med betydning for adopsjonsvedtakets innhold.

Et samtykke kan trekkes tilbake inntil adopsjonsbevilling er gitt. Trekker biologisk forelder eller barnet sitt samtykke til adopsjon tilbake etter at regionen har truffet vedtak om adopsjon, skal det klarlegges om tilbaketrekkingen er å anse som en klage. I denne forbindelse må det alltid undersøkes nærmere hva som begrunner tilbaketrekkingen, se for øvrig 6.12.

Når det gjelder innhenting av samtykke eller uttalelse, se også kapittel 5.

7.1.2 Søknad om adopsjon av ektefellens/partnerens barn - stebarnsadopsjon

7.1.2.1 Nærmere om stebarnsadopsjon

Ifølge adopsjonsloven § 5 kan den som er gift bare adoptere sammen med ektefellen. Stebarnsadopsjonene er likevel et unntak fra denne regelen, der den ene ektefelle med samtykke fra den andre ektefelle kan adoptere dennes barn.

Etter endringene i ekteskapsloven som trådte i kraft 1. januar 2009 vil adgangen til stebarnsadopsjon i et ekteskap også omfatte ekteskap der ektefellene er av samme kjønn, jf. adopsjonsloven § 5 a første ledd (se kapittel 2). Stebarnsadopsjon kan i disse tilfellene likevel ikke gjennomføres hvis barnet er et adoptivbarn som opprinnelig kommer fra en fremmed stat som ikke tillater slik adopsjon.

Som følge av lovendringene er partnerskapsloven opphevet og registrerte partnere kan få sitt partnerskap omgjort til ekteskap. For allerede registrerte partnere som ikke ønsker at partnerskapet skal omgjøres til ekteskap, vil partnerskapslovens regler om rettsvirkninger av partnerskapet fortsatt gjelde som en overgangsordning, jf. ekteskapsloven § 95. Dette innebærer at adopsjonsloven § 5 a annet ledd og 13 annet ledd annet punktum om stebarnsadopsjon i registrert partnerskap er videreført som en overgangsbestemmelse.

Av adopsjonsloven § 5 a annet ledd følger at den ene partner i et registrert partnerskap kan med samtykke fra den andre partner adoptere dennes barn, med mindre barnet er et adoptivbarn som opprinnelig kommer fra en fremmed stat som ikke tillater slik adopsjon,. Denne endringen i adopsjonsloven som gav adgang til stebarnsadopsjon for personer i registrert partnerskap, trådte i kraft 1. januar 2002. Formålet var å gi også de barn som bor sammen med en av sine foreldre og dennes registrerte partner i en stabil familierelasjon, den juridiske sikkerheten en stebarnsadopsjon innebærer. Av Ot.prp. nr. 71 (2000-2001) Om lov om endringer i lov 28. februar 1986 nr. 8 om adopsjon og i lov 30. april 1993 nr. 40 om registrert partnerskap, går følgende frem: "Innføringen av en bestemmelse om stebarnsadopsjon for personer som har inngått partnerskap, medfører en utvidelse i forhold til hvem som i dag kan adoptere stebarnet sitt. De strenge kriteriene for stebarnsadopsjon, så som for eksempel hensynet til barnets beste og lovens bestemmelser om samtykke og uttalerett, vil imidlertid være uendret."

I de tilfeller der et barn fødes av mor som lever i et registrert partnerskap, vil kvinnen som har født barnet ha foreldreansvaret for barnet alene i henhold til barnelovens regler. Som allerede

nevnt vil de strenge kriteriene for stebarnsadoptsjon i følge forarbeidene også gjelde for disse tilfellene. Se imidlertid nærmere om behandlingen av disse sakene under 7.1.2.2 nedenfor.

Samtidig som det er foretatt endringer i ekteskapsloven og adopsjonsloven ved lov 17. juni 2008, er bioteknologiloven endret. Endringene innebærer en rett for lesbiske samboere og ektefeller til å bli vurdert for assistert befruktning – på linje med heterofile par. Biologisk mors samboer eller ektefelle får etter lovendringene i barneloven status som medmor dersom

- hun har gitt samtykke til befruktning
- befruktningen har skjedd på godkjent helseinstitusjon i Norge eller utlandet
- sædgivers identitet er kjent.

Dette er nærmere regulert i forskrift 15. desember 2008 om fastsetjing av medmorskap. Reglene om medmorskap gjelder for barn født etter at lovendringene er trådt i kraft 1. januar 2009.

For barn født *før* 1. januar 2009, må foreldreskap for mors partner eller ektefelle fastsettes ved stebarnsadoptsjon. Dette gjelder tilsvarende for søknader fra ektefeller av samme kjønn og som ikke omfattes av endringen i barneloven om fastsettelse av medmorskap.

Lovens alminnelige bestemmelser gjelder også ved adopsjon av stebarn, se 7.1.1. Det spesielle ved adopsjon av stebarn er at søkeren må være gift eller leve i et registrert partnerskap med barnets mor eller far, jf. § 5 a. Dette er et absolutt krav i henhold til loven.

Det kan være mange grunner til at det søkes om stebarnsadoptsjon. Sakene kan fremstå som svært komplekse og på ingen måte kurante.

En søknad kan være begrunnet med at den ene av barnets foreldre er død. I andre saker kan spørsmålet komme opp der barnet har fått en steforelder etter en skilsmisse eller et samlivsbrudd mellom barnets foreldre. I noen saker har barnet liten eller ingen kontakt med den forelderen det ikke lever sammen med. I andre saker kan det derimot være kontakt og sporadisk samvær mellom barnet og forelderen. Det kan i enkelte tilfeller være sterke konflikter mellom barnets biologiske foreldre som er bakenforliggende årsak til søknad om stebarnsadoptsjon, for eksempel der søknaden fremstår som en forlengelse av en konflikt om barnefordeling eller samvær.

I noen av søknadene fremgår det at barnet aldri har bodd sammen med den ene av sine biologiske foreldre. Steforelderen kan i slike tilfelle være den eneste far eller mor barnet kjenner, og barnet kan være svært knyttet til ham eller henne. I enkelte tilfeller har det av ulike årsaker heller ikke vært mulig å fastsette farskapet.

Dersom ektefellen eller partneren har foreldreansvaret for barnet alene, blir samtykket etter § 5 a første ledd sammenfallende med det samtykke som kreves i § 7 første ledd. Slikt samtykke vil som regel foreligge ved at ektefellen eller partneren har skrevet under på søknaden, se kapittel 5. Av hensyn til sakens opplysning, bør ektefellen eller partneren, likevel la sitt samtykke med en nærmere begrunnelse, komme til uttrykk på skjema for erklæring ved søknad om adopsjon fra den som har foreldreansvaret for barnet", se 7.1.1 og 9.

Når barnets foreldre har felles foreldreansvar kreves det etter adopsjonsloven § 7 første ledd samtykke fra begge.

7.1.2.2 Skjønnsutøvelse ved søknad om stebarnsadoptsjon av barn under 18 år

Ved behandlingen av søknad om stebarnsadoptsjon skal opplysningene i saken vurderes konkret. Det kan derfor bare sies noe generelt om de momenter som skal vektlegges ved avgjørelsen. Ingen av momentene representerer noe absolutt vilkår, men inngår i den skjønsmessige helhetsvurderingen av om adopsjonsbevilling skal gis og hva som er til gagn for barnet, jf. adopsjonsloven § 2.

- Adopsjonsloven § 2 krever at den som søker om å adoptere, enten ønsker å oppfostre barnet eller har oppfostret det eller at det foreligger annen særlig grunn til adopsjonen.

I bestemmelsens krav om oppfostring ligger at søker enten ønsker å få, eller faktisk har, et omsorgsansvar for barnet. Verken loven eller forarbeidene sier noe om hvor lenge oppfostringen skal ha vart eller hvilken aldersforskjell som skal foreligge mellom søker og barnet. I henhold til gjeldende praksis forutsettes det imidlertid at søker enten ønsker å utvikle, eller at det har utviklet seg, et foreldre-barn forhold. For at kravet til oppfostring har funnet sted, må forholdet ha vart over et lengre tidsrom.

Dersom barnet verken skal oppfostres, eller har vært oppfostret hos søkeren, må det foreligge "annen særlig grunn" for at adopsjon skal kunne innvilges. Forarbeidene til adopsjonsloven gir imidlertid liten veiledning om hva som kan regnes som "annen særlig grunn". Det har utviklet seg en restriktiv praksis da det også skal foretas en vurdering av det grunnleggende vilkåret i loven om at adopsjon bare må gis når det kan antas at adopsjonen vil bli til gagn for barnet. Dersom søknaden først og fremst er begrunnet i andre forhold enn i et ønske om å oppfostre barnet eller formalisere et oppfostringsforhold som allerede er etablert, skal søknaden som regel avslås. Dette kan være tilfelle der søknaden er begrunnet ut fra et ønske om å omgå annen lovgivning, for eksempel å sikre arv eller en bestemt odelsrekkefølge.

- Selv om et av de nevnte vilkårene er til stede, understrekes det at adopsjonsmyndighetene ved utøving av skjønnet i adopsjonsloven § 2 om at adopsjonsbevilling bare må gis når det kan antas at adopsjonen vil bli til gagn for barnet, skal foreta en helhetlig vurdering av barnets situasjon i familien.

Adopsjon skal ikke gis dersom den eller dem med foreldreansvaret er imot adopsjon, jf. adopsjonslovens § 7 første ledd.

Adopsjon bør i alminnelighet heller ikke gis hvis den ene av foreldrene uten del i foreldreansvaret i sin uttalelse går imot dette. Departementet legger blant annet vekt på at et viktig hensyn bak barnelovens regler nettopp er å tilrettelegge for mest mulig tilknytning og kontakt mellom barnet og dets biologiske foreldre. Et slikt alminnelig utgangspunkt tilsier at tilknytningen til biologisk forelder bare bør kunne brytes ved stebarnsadoptsjon, dersom det er klart bedre for barnet å bli adoptert av søker enn å beholde kontakten med biologisk far eller mor. Dette kan for eksempel være tilfellet der det sannsynliggjøres at barnet har et sterkt behov for rettslig familietilhørighet med steforelder og eventuelle halvsøsken, og at det vil ha liten hensikt eller verdi å oppnå eller opprettholde kontakt med biologisk forelder.

Selv i de tilfeller biologisk forelder samtykker til adopsjonen, skal adopsjonsmyndigheten foreta en selvstendig vurdering av hvorvidt en adopsjon vil bli til beste for barnet. Adopsjon innebærer en gjennomgripende endring i barnets familierettslige status, og i de fleste tilfelle er adopsjon ikke nødvendig for å sikre barnet et godt og harmonisk hjem sammen med biologisk

forelder og steforelder. Barnet kan for eksempel også langt på vei sikres juridisk gjennom de voksnes opprettelse av testament eller viljeserklæring der foreldre gir uttrykk for hvem de ønsker skal ha foreldreansvaret dersom de dør.

Det vil på denne bakgrunn som regel ikke medføre noen ulempe for barnet at adopsjonen utsettes til det blir over 12 år og selv skal samtykke for at adopsjonen kan gjennomføres. Når barnet er 12 år vil barnet ved å nekte å gi samtykke, selv ha mulighet for å hindre en adopsjon. Når særlige grunner taler for det kan det likevel gis bevilling til adopsjon når barnet er under 12 år.

I saker der barnet har uttalt seg, skal det ses hen til barnets alder og modenhet ved vurderingen av hvor stor vekt barnets mening skal tillegges. Generelt sett vil det være slik at jo eldre og mer modent barnet er, jo større vekt skal barnets mening ha. Barnets synspunkter vil imidlertid være ett moment blant flere i den helhetsvurderingen som skal foretas i en adopsjonssak. Dette innebærer at barnets mening ikke alltid kan tillegges avgjørende vekt. Selv der barnet er 12 år eller eldre og har samtykket til adopsjonen, kan myndighetene etter en helhetsvurdering komme til at adopsjon ikke bør gjennomføres av hensyn til barnets beste.

Ved stebarnsadopsjon, må myndighetene, så langt det er mulig, ha visshet for at forholdet mellom søker og ektefelle eller partner har vist sin stabilitet. Et dokumentert samboerforhold forut for ekteskaps- eller partnerskapsinngåelsen kan tillegges vekt. Det understrekes at et ekteskap eller registrert partnerskap som for eksempel har vart i to år slik kravet er ved utenlandsadopsjon, i det enkelte tilfelle vil kunne være for kortvarig. Det avgjørende for vurderingen vil alltid være om adopsjonen samlet sett vil bli til barnets beste.

Det må legges vekt på om barnet har kontakt med den forelderen det ikke bor sammen med og eventuelt hvilken kontakt. Det er ikke alene tilstrekkelig at forelderen tilsynelatende har vist manglende interesse for barnet gjennom lengre tid, ved ikke å utøve samværsrett eller på annen måte ha tatt kontakt med barnet. Det skal legges vekt på hva som er årsaken til at barnet ikke har eller har hatt lite kontakt med forelderen.

I saker hvor det må legges til grunn at det er et motsetningsforhold mellom barnets foreldre, for eksempel med bakgrunn i uenighet om hvordan de skal løse spørsmål som gjelder omsorgen for og samvær med barnet, bør det utvises forsiktighet med å innvilge søknaden. Det bør videre utvises varsomhet med å gjennomføre en adopsjon der adopsjonen vil innebære at båndene mellom biologiske søsken blir brutt.

Der biologisk forelder er død eller forsvunnet må det vurderes om og eventuelt hvilken kontakt barnet har til den biologiske forelderens øvrige slekt. Det må vurderes om tilhørighet til øvrig familie fortsatt vil være verdifullt for barnet.

I de tilfellene der det av ulike årsaker ikke har vært mulig å fastsette farskapet, jf. 7.1.1, skal adopsjonsmyndigheten foreta en vurdering av hvorvidt adopsjon vil bli til barnets beste. Det skal legges vekt på om barnet lever i en stabil familierelasjon i forhold til den som søker om stebarnsadopsjon. Forholdet mellom barnet og steforelder bør derfor ha vart i noe tid slik at det er mulig å vurdere tilknytningen dem imellom, og om adopsjonen vil kunne sies å bli til barnets beste. Det skal også legges vekt på om barnet har et sterkt behov for rettslig tilhørighet til søker.

Gjelder søknaden adopsjon av et nyfødt barn i registrert partnerskap eller i ekteskap der ektefellene er av samme kjønn, kan kravet til at forholdet mellom barnet og steforelder skal ha vart i noe tid, likevel fravikes. Forutsetningen for å kunne fravike dette kravet er at barnet er planlagt i familien og det ikke har vært mulig å fastsette farskapet. Det registrerte partnerskapet bør i disse tilfellene ha vart i to år før det gis adopsjonsbevilling slik at forholdet skal ha vist sin stabilitet. Et dokumentert samboerforhold forut for inngåelsen av det registrerte partnerskapet kan tillegges vekt. Videre skal det legges vekt på barnets behov for to juridiske foreldre. Det avgjørende for vurderingen vil alltid være om adopsjonen samlet sett vil bli til barnets beste. Kommunens uttalelse skal etter anmodning fra adopsjonsmyndigheten gi en kort beskrivelse av søkers forhold til barnet, samt beskrivelse av forholdet mellom søker og barnets forelder.

7.1.3 Søknad om å bli registrert som adoptivsøkere til et barn der foreldrene samtykker - formidling av innenlandsadopsjon

Saksbehandlingen ved søknad om å bli registrert som adoptivsøkere til et norsk barn, tilsvarer langt på vei behandlingen ved søknad om adopsjon av et barn fra utlandet. Adopsjonsloven § 16 c og forskrift 30. november 1999 om formidling av innenlandsadopsjon der foreldre samtykker til adopsjon, regulerer saksbehandlingen nærmere. Ifølge forskriften § 6 skal det blant annet legges vekt på Barne- og familiedepartementets rundskriv (Q-0972) av september 1998 om utenlandsadopsjon med retningslinjer for undersøkelse og godkjenning av adoptivhjem.

Langt på vei stilles derfor de samme kravene til adoptivsøkerne ved innenlandsadopsjon som ved utenlandsadopsjon, men prosessen frem til adopsjon er noe ulik. En viktig forskjell er at man ved adopsjon av norsk barn skal foreta en utvelgelse av foreldre til et konkret barn. Det utenlandske barnet er som regel ukjent når forhåndssamtykke gis.

De som ønsker å adoptere et barn her i landet, må være klar over at det er svært få barn som årlig adopteres etter reglene om innenlandsadopsjon der biologiske foreldre samtykker til adopsjon. Sjansene for å nå frem med sin søknad er derfor liten. Det har tidligere år dreid seg om opp mot 20 barn, men i de senere årene har det vært langt færre.

Selv om betegnelsen "adopsjon av et norsk barn" eller "norsk samtykkeadopsjon" benyttes, er det viktig å være klar over at noen av barna kan ha helt eller delvis utenlandsk opprinnelse og et annet statsborgerskap enn det norske.

7.1.3.1 Utredning av adoptivsøkere

Ved søknad om adopsjon av norsk barn der foreldrene samtykker, er det kommunen som har ansvaret for å utrede søkerne, jf. forskriften § 5. Før kommunen starter utredningsarbeidet må det avklares om søknaden også gjelder adopsjon av barn fra utlandet. Når det gjelder adopsjonssøknaden og om utarbeidelse av sosialrapport, se kapittel 5.

Sosialrapporten danner et viktig grunnlag for utvelgelse av foreldre til et konkret barn. Selve utvelgelsen foretas av Faglig utvalg for adopsjonssaker, jf. forskriften §§ 2 og 6. Søkere som er utredet kan kreve å bli registrert som adoptivsøkere, jf. forskriften § 5. Kommunen skal sende søknaden med sosialrapport og vedlegg direkte til sekretariatet for Faglig utvalg for adopsjonssaker. Det forutsettes at søknaden blir oversendt uansett om kommunen anbefaler adopsjon eller ikke, fordi alle som er utredet har krav på å bli registrert, jf. forskriften § 5.

Det er videre viktig at søkerne informeres om at de har plikt til å underrette sekretariatet for Faglig utvalg, dersom det skjer endringer i deres økonomiske, sosiale og helsemessige situasjon.

Ved eventuelt senere søknad om adopsjon, skal det utarbeides en ny sosialrapport om søkerne, se for øvrig 7.2.2.

7.1.3.2 Saksbehandlingen i sekretariatet for Faglig utvalg for adopsjonssaker

Sekretariatet for Faglig utvalg skal utføre saksforberedelse og følge opp Faglig utvalgs beslutninger på utvalgets ansvarsområde etter adopsjonsloven § 16 c, som gjelder adopsjonsformidling av barn bosatt her i landet.

Sekretariatet er faglig underlagt Faglig utvalg for adopsjonssaker, jf. forskriften § 3. Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet har det administrative ansvaret for sekretariatet. For å unngå habilitetskonflikt når Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet senere skal behandle en klage over regionen i Barne-, ungdoms- og familieetatens avslag på søknad om adopsjon, skal arbeidet i sekretariatet holdes atskilt fra det øvrige arbeidet med adopsjon. Medarbeidere som har oppgaver ved registrering av søkere og saksforberedelse for Faglig utvalg, skal derfor ikke delta i tilretteleggelsen eller ved avgjørelsen av om søknaden om adopsjonsbevilling skal gis.

Sekretariatets oppgaver er nærmere regulert i forskriften §§ 4 og 5. Oppgavene er relatert til både biologiske foreldre og barnet, samt til adoptivsøkerne.

Sekretariatets oppgaver i forhold til adoptivsøkerne

Sekretariatet skal i henhold til forskriften § 4 utføre saksforberedelse og følge opp Faglig utvalgs beslutninger på utvalgets ansvarsområde etter adopsjonsloven § 16 c. Av forarbeidene til denne bestemmelsen går det frem at søkerne ikke skal gis en generell godkjenning slik det gjøres ved søknad om utenlandsadopsjon. I samtykkeadopsjonene foretar Faglig utvalg selve vurderingen av søkerens egnethet i tilknytning til et konkret barn som er kjent for utvalget. Sekretariatet skal registrere alle utredede søkere som ønsker det, uansett om kommunen har anbefalt adopsjon eller ikke, jf. forskriften § 4. Dette innebærer at sekretariatet ikke skal foreta noen vurdering av søkerens egnethet.

Ifølge forskriften § 5 tredje ledd kan ingen være registrert som søker for innenlandsadopsjon etter at forhåndssamtykket til adopsjon av barn fra utlandet er sendt utenlandske myndigheter, jf. adopsjonsloven § 16 c. Sekretariatet må i slike tilfelle stryke søkerne fra registeret, jf. forskriften §§ 4 og 5 tredje ledd.

Dersom registrerte søkere melder fra om endringer i familiens økonomiske, sosiale eller helsemessige situasjon, som har eller kan ha betydning for søknaden, skal opplysningene registreres på søkerens sak i registeret. Dette gjelder også opplysninger om at søkerne har fått avslag på søknaden om forhåndssamtykke til adopsjon av et barn fra utlandet.

Søkere kan ifølge forskriften § 5 annet ledd, være registrert i ett år. Søkere som ikke er tildelt barn innen dette året strykes, og vil ikke kunne registreres på nytt. Likevel kan de som har adoptert barn med hjemmel i adopsjonsloven § 16 c, igjen kunne registreres for et nytt barn, jf. forskriften § 5 annet ledd, slik at det første barnet gis mulighet til søsken.

Sekretariatet skal praktisk tilrettelegge for Faglig utvalgs arbeid, men det er ikke sekretariatets oppgave å legge frem forslag til foreldre til det enkelte barn.

Sekretariatets oppgaver i forhold til biologiske foreldre

Sekretariatet har i henhold til forskriften § 4 ansvaret for å:

gi informasjon til barnets biologiske foreldre om hva en adopsjon innebærer, tilrettelegge for at foreldre som ønsker det får rådgivning i spørsmålet om adopsjon av barnet, innhente og nedtegne opplysninger om biologiske foreldre, innhente og nedtegne opplysninger om barnet.

Det vil variere hvor langt de biologiske foreldre har kommet i sin beslutning om å adoptere bort barnet sitt. Deres behov for informasjon om hva en adopsjon innebærer vil også variere. Felles for alle sakene er at foreldrene skal ivaretas på en god måte. For å sikre at foreldrene har best mulige forutsetninger for å kunne gi et reelt samtykke eller uttalelse til adopsjonen, må sekretariatet gi saklig og korrekt informasjon om hva en adopsjon innebærer, herunder om rettsvirkningene av en adopsjon. Sekretariatet forutsettes ikke å være et faglig rådgivningskontor i forhold til foreldrenes valg. Dersom foreldrene trenger veiledning om hva de skal velge, skal det formidles kontakt med de rette faginstanser, for eksempel familievernkontor eller andre med spesiell klinisk kompetanse i forhold til barn og familier.

For å sikre at biologiske foreldre blir ivaretatt på best mulig måte, og at saken blir godt opplyst, er det viktig at sekretariatet legger opp til en mest mulig fleksibel arbeidsmåte. Dette kan innebære at sekretariatet oppsøker foreldrene der de er bosatt for å gi og innhente den nødvendige informasjon. Dersom foreldrene ønsker det, kan også andre instanser bistå sekretariatet med å innhente opplysninger.

Det er viktig så tidlig som mulig å klarlegge hvorvidt biologiske foreldre har særlige ønsker når det gjelder fremtidige adoptivforeldre. Det er også viktig at biologiske foreldre har mulighet til å få informasjon om barnet helt frem til adopsjonen gjennomføres. Det følger av adopsjonsloven § 7 annet ledd at foreldrenes samtykke ikke kan gis før to måneder etter at barnet er født. Det legges til grunn at fristen er absolutt og ikke kan fravikes. Bakgrunnen for fristen er at biologisk mor skal få tid til å komme seg tilstrekkelig etter fødselen, og få tid til å overveie spørsmålet om adopsjon nøye før hun samtykker. Samtykke skal avgis til sekretariatet på skjema Erklæring ved søknad om adopsjon fra den som har foreldreansvaret for barnet, se for øvrig kapittel 5 og 9.

I saker der det viser seg å være vanskelig å innhente et endelig samtykke fra biologiske foreldre innen rimelig tid, må det vurderes om saken bør overføres til barneverntjenesten i kommunen, se 7.1.4.

Sekretariatet må så tidlig som mulig få brakt på det rene om det er fastsatt hvem som er far til barnet etter reglene i barneloven. Er farskap fastsatt, skal sekretariatet også søke å komme i kontakt med far for å gi nødvendig informasjon om hva adopsjon innebærer og få hans uttalelse eller eventuelt samtykke.

Er ikke farskap fastsatt, skal sekretariatet få opplyst om mor har oppgitt far og eventuelt hvor langt farskapssaken er kommet hos bidragsfogden (Arbeids- og Velferdsetaten (NAV)). Sekretariatet må for øvrig holde seg løpende orientert om fremdriften i farskapssaken. Dersom Faglig utvalg har plassert barnet hos adoptivsøkerne, er det viktig at de gis informasjon om at det kan ta tid å gjennomføre adopsjonen i påvente av farskapssaken. Det er videre viktig at

adoptivsøkerne også gis informasjon om at biologiske foreldre ikke kan gi et gyldig samtykke før barnet er to måneder, og at foreldre helt frem til bevilling er gitt, kan trekke samtykket til adopsjonen tilbake. Det vises også til 7.1.1.

Sekretariatets oppgaver i forhold til barnet

Det er viktig at Faglig utvalg, så langt det er mulig, får alle tilgjengelige opplysninger om barnet fra biologiske foreldre. Det er viktig at utvalget får et så godt grunnlag som mulig for sin beslutning om tildeling. Dersom biologiske foreldre samtykker, kan det også være aktuelt å innhente opplysninger fra de instanser som har vært i kontakt med barnet. Det bør blant annet undersøkes om barnet kan ha ulike skader, og dermed medisinske eller psykologiske behov som vil stille særlige krav til adoptivforeldrene.

7.1.3.3 Utvelgelse av foreldre til barnet

Ifølge forskriften § 6 er det Faglig utvalg for adopsjonssaker som har ansvaret for å foreta utvelgelse av foreldre til det enkelte barn.

Ved utvelgelsen er det barnets beste som er avgjørende. Biologiske foreldres ønsker om adoptivforeldre eller adoptivhjem for barnet skal tillegges vekt så langt det er forenlig med hensynet til barnets beste, jf. forskriften § 6 første ledd. Etter annet ledd går det frem at Faglig utvalg ved utvelgelse av foreldre også skal legge vekt på bestemmelsene i retningslinjene for undersøkelse og godkjenning av adoptivhjem som gjelder for utenlandsadopsjon.

Det forutsettes at Faglig utvalg skal foreta en konkret vurdering av søkere som er utredet av kommunen og står fritt til å velge blant de som er registrert i det sentrale registeret over adoptivsøkere. Hvor lenge søkerne har stått i kø, er uten betydning for utvelgelsen.

Ifølge utvalgets mandat 30. november 1999, pkt 3.2, skal beslutningen om tildeling av foreldre til barn fattes av et samlet og enstemmig utvalg. Faglig utvalgs beslutning skal være skriftlig, undertegnet av medlemmene og følge saken videre til bevillingsmyndigheten.

Det følger av forskriften § 8 at Faglig utvalgs avgjørelser ikke kan påklages. Se for øvrig 6.1.

7.1.3.4 Midlertidig plassering av barnet

Det er opp til Faglig utvalg for adopsjonssaker å foreta en beslutning om midlertidig plassering av barnet. Finner Faglig utvalg at barnet ikke bør plasseres direkte hos adoptivsøkerne, er det regionen i Barne-, ungdoms- og familieetaten som har ansvaret for å finne frem til midlertidige tiltak for barnet, jf. forskriften § 7. Aktuelle midlertidige tiltak kan være beredskapshjem eller institusjon. Det er opp til Faglig utvalg å vurdere hvilken midlertidig plassering som vil være til beste for barnet.

Faglig utvalg må imidlertid vurdere hvorvidt barnet kan plasseres midlertidig hos adoptivsøkerne, jf. forskriften § 7. Dersom barnet anses friskt og det er rimelig grunn til å tro at foreldrene ikke vil ombestemme seg hva angår ønsket om å adoptere bort barnet, kan det være aktuelt å plassere barnet direkte fra sykehuset til søkerne. Dette stiller krav til at søkerne er innstilt på å ta i mot barnet på kort varsel og at det kan knytte seg en viss usikkerhet til hvorvidt adopsjon vil kunne gjennomføres.

Dersom barnet skal plasseres midlertidig hos andre enn adoptivsøkerne, forutsettes det at overføringen av barnet til adoptivfamilien skjer på en så skånsom måte som mulig.

7.1.3.5 Adopsjonsbevilling - saksbehandlingen i regionen i Barne-, ungdoms- og familieetaten

Når Faglig utvalg har avgjort spørsmålet om tildeling går saken til regionen i Barne-, ungdoms- og familieetaten, som utferdiger selve bevillingen. Regionen skal i utgangspunktet foreta en selvstendig vurdering av Faglig utvalgs beslutning. Det kan imidlertid vanskelig tenkes forhold som skulle tilsi at bevilling ikke bør gis i slike tilfeller, med mindre det er kommet til nye opplysninger av vesentlig betydning i saken. Regionen skal utferdige bevilling snarest mulig.

Verserer det sak om hvem som er far til barnet, skal bevilling ikke gis før farskapsaken er endelig avsluttet, se for øvrig 6.2 og 7.1.1.

7.1.4 Søknad om adopsjon av barn under omsorg av barneverntjenesten

Er barnet tatt under omsorg etter barnevernlovens regler, kan fosterforeldrene på et senere tidspunkt søke om å få adoptere fosterbarnet. De biologiske foreldre har normalt foreldreansvaret, også når de av ulike grunner er blitt fratatt omsorgen for barnet etter barnevernloven. Det må legges til grunn at foreldre med foreldreansvaret i behold har kompetanse til å samtykke etter adopsjonsloven § 7. Dersom et samtykke blir gitt, kan regionen i Barne-, ungdoms- og familieetaten avgjøre søknaden om adopsjon uten at saken forelegges fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker. Saken skal i slike tilfelle avgjøres på grunnlag av innhentede dokumenter fra barneverntjenesten. Regionen må imidlertid vurdere hvorvidt det foreligger et informert og reelt samtykke fra den eller dem som har foreldreansvaret for barnet. Dersom det kan knyttes tvil omkring samtykket, bør regionen oversende saken til kommunens barneverntjeneste. Barneverntjenesten må i slike tilfeller vurdere om det bør reises sak for fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker om fratakelse av foreldreansvaret og samtykke til adopsjon.

I de tilfeller der biologiske foreldre nekter å samtykke, eller det kan knyttes tvil til samtykket, kan barneverntjenesten fremme sak for fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker med begjæring om at foreldreansvaret fratras. Det er fylkesnemnda som skal gi samtykke til adopsjon i foreldrenes sted, jf. barnevernloven § 4-20. Dersom foreldreansvaret er fratatt foreldrene etter barnevernloven § 4-20, har foreldrene ikke lenger kompetanse til å gi samtykke etter adopsjonsloven § 7 første ledd.

Det følger av barnevernloven § 4-20 annet ledd at fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker skal gi samtykke til adopsjon i foreldrenes sted, når foreldreansvaret er fratatt dem. Ifølge bestemmelsens tredje ledd kan samtykke til adopsjon gis dersom det må regnes som sannsynlig at

- foreldrene varig ikke vil kunne gi barnet forsvarlig omsorg eller
- barnet har fått slik tilknytning til mennesker og miljø der det er, at det etter en samlet vurdering kan føre til alvorlige problemer for barnet om det blir flyttet og
- adopsjon vil være til barnets beste og
- adoptivsøkerne har vært fosterforeldre for barnet og har vist seg skikket til å oppdra det som sitt eget

- vilkårene for å innvilge adopsjon etter adopsjonsloven er til stede.

Når fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker gir samtykke til adopsjon eller en domstol har stadfestet fylkesnemndas vedtak, skal kommunen oversende regionen i Barne-, ungdoms- og familieetaten de dokumenter som er nødvendige for å utstede adopsjonsbevillingen til fosterforeldrene. Dette vil være fylkesnemndas vedtak om samtykke til adopsjon, eventuelt den rettskraftige avgjørelsen truffet av domstolen. Videre skal søknaden fra fosterforeldrene med vedlegg oversendes regionen. Regionen skal utstede adopsjonsbevillingen uten å prøve om vilkårene i loven er til stede, jf. adopsjonsloven § 1 andre ledd. Regionen skal kun kontrollere at vedtaket eller dommen er endelig eller rettskraftig.

7.1.5 Søknad om adopsjon der foreldreansvaret er overtatt etter barneloven

Dersom ingen har foreldreansvaret for et barn etter et dødsfall kan de som ønsker foreldreansvaret, henvende seg til domstolen for å få dette, jf. lov 8. april 1981 nr. 7 om barn og foreldre (barnelova) §§ 38 og 63. De som får foreldreansvaret etter barnelovens regler kan senere søke om å adoptere barnet.

Søkerne er i disse tilfellene allerede blitt vurdert av retten som egnet til å ha foreldreansvaret for barnet. Regionen i Barne-, ungdoms- og familieetaten skal likevel prøve om de alminnelige vilkårene etter adopsjonsloven for å gi adopsjonsbevilling, foreligger.

7.1.6 Søknad om adopsjon av personer over 18 år - skjønnsutøvelse

Adopsjonsloven er ikke til hinder for at det gjennomføres adopsjon av voksen person. Men lovteksten og forarbeidene trekker imidlertid i retning av å sette snevre grenser for adopsjon av voksne når det ikke foreligger et faktisk foreldre-barn forhold.

Bakgrunnen for søknaden er som regel et ønske om å formalisere et allerede etablert familieforhold. En stefar eller stemor, eller fosterforeldre, vil kunne ønske å adoptere barnet som de har hatt et oppfostringsansvar for. Videre kan personer som har fått overført foreldreansvaret etter barneloven §§ 38 og 63, ha et ønske om å adoptere barnet, som etter hvert har blitt voksent.

Et særlig spørsmål som kan gjøre seg gjeldende ved adopsjon av voksne, er spørsmålet om søknaden kan sies å være et forsøk på å omgå annen lovgivning. Dersom det skulle vise seg at søknaden først og fremst er motivert ut fra ønsket om å sikre arv eller en bestemt odelsrekkefølge, m.v., er det mye som taler for at søknaden må avslås. Dette spørsmålet vil imidlertid alltid være gjenstand for en konkret vurdering, se også 7.1.2.2.

De biologiske foreldrene er å anse som parter i adopsjonssaken. Selv om den som søkes adoptert er over 18 år, legges det til grunn at uttalelse skal innhentes fra foreldre eller den eller dem som har hatt foreldreansvaret for vedkommende. Videre skal samtykke fra den som søkes adoptert innhentes, jf. adopsjonsloven § 6, se for øvrig 7.1.1.

Regionen må vurdere om det er nødvendig å innhente ytterligere opplysninger før saken avgjøres. Det kan for eksempel være ønskelig å få nærmere belyst hva som er selve grunnlaget for søknaden, oppfostrings- eller fosterforholdets varighet, relasjoner den som

ønskes adoptert har til egen slekt, m.v. Det må for øvrig vurderes hvilke vedlegg til søknaden som er nødvendige for å opplyse saken. Se også kapittel 5 og 9.

Lovens alminnelige bestemmelser gjelder som nevnt også ved adopsjon av voksne. Dette innebærer at søknaden må vurderes i henhold til vilkårene i adopsjonsloven § 2. Ved adopsjon av voksne vil et særlig vurderingstema være om søker har oppfostret vedkommende eller om det foreligger annen særlig grunn til adopsjonen. Når det gjelder oppfostring, må det vurderes om vedkommende har bodd sammen med søker fra barneårene av og om søker faktisk har hatt omsorgsansvaret for barnet. For at kravet til oppfostring skal være oppfylt, må det ha utviklet seg et foreldre-barn forhold mellom søker og barnet, og forholdet må ha vart over et lengre tidsrom.

Dersom det ikke foreligger et oppfostringsforhold, må det vurderes om vilkåret "annen særlig grunn til adopsjonen" er oppfylt. Forarbeidene til adopsjonsloven gir liten veiledning om hva som kan regnes som "annen særlig grunn". Det har utviklet seg en restriktiv praksis da det også skal foretas en vurdering av det grunnleggende vilkåret om adopsjon vil bli til gagn for barnet. Dersom søknaden først og fremst er begrunnet i andre forhold enn i et ønske om å formalisere et oppfostringsforhold som allerede er etablert, skal søknaden som regel avslås. Dette kan være tilfellet der søknaden i hovedsak synes motivert ut fra et ønske om å omgå annen lovgivning, for eksempel å sikre arv eller en bestemt odelsrekkefølge.

Adopsjonsmyndigheten skal ved utøving av gagnsvurderingen i adopsjonsloven § 2, særlig vurdere om det er naturlig å bryte opp allerede etablerte familierelasjoner ved en adopsjon. Hvilken vekt biologiske foreldres uttalelse om adopsjonen eller slik uttalelse fra den eller dem som har hatt foreldreansvaret for barnet skal tillegges, må vurderes konkret ut fra de øvrige momentene i saken. Forholdet til slekt, særlig søsken, vil også være noe myndighetene må legge vekt på. Generelt sett føres det en streng praksis, særlig der det ikke kan vises til at søker har oppfostret vedkommende fra barneårene.

7.2 Utenlandsadopsjon - saksbehandling

Barne- og familiedepartementets rundskriv Q-0972 om utenlandsadopsjon med retningslinjer for undersøkelse og godkjenning av adoptivhjem, skal legges til grunn ved behandlingen av søknaden om forhåndssamtykke til adopsjon av et barn fra utlandet.

Det følger av adopsjonsloven § 16 e første ledd at den som er bosatt i Norge ikke må adoptere barn fra fremmed stat uten forhåndssamtykke fra regionen i Barne-, ungdoms- og familieetaten. Forhåndssamtykke kreves uavhengig av om adopsjonen skal gjennomføres i barnets opprinnelsesland eller ved bevilling i Norge etter at myndighetene i opprinnelseslandet har frigitt barnet for adopsjon.

Adopsjon av barn bosatt i fremmed stat skal som hovedregel skje gjennom godkjent adopsjonsorganisasjon. Det kan i særlige tilfeller gis samtykke til at adopsjonen skjer utenom godkjent organisasjon, jf. adopsjonsloven § 16 f annet ledd. Se nærmere 7.2.6.

Når forhåndssamtykke er gitt, gjelder den utenlandske adopsjonen her i landet, jf. adopsjonsloven § 22. Det kan bestemmes at adopsjonen skal ha samme rettsvirkning som en norsk adopsjon. Dette innebærer at regionen i henhold til § 22 treffer slik bestemmelse i forbindelse med at forhåndssamtykke blir gitt.

7.2.1 Utredning av adoptivsøkere

Det er kommunen som skal utrede søkerne og gi tilråding til Barne-, ungdoms- og familieetaten før forhåndssamtykke kan gis, jf. adopsjonsloven § 16 e annet ledd. I praksis er det søkerens bostedskommune som utreder søkerne ved å utarbeide en sosialrapport.

Før kommunen starter utredningsarbeidet må det avklares med søkerne om søknaden også gjelder søknad om å bli registrert for adopsjon av et norsk barn, se 7.1.3. Når det gjelder adopsjonssøknaden og om utarbeidelse av sosialrapport, se kapittel 5 og 9.

Det er viktig at søkerne tar kontakt med en godkjent adopsjonsorganisasjon før de tar kontakt med kommunen. Organisasjonen vil kunne gi søkerne generell informasjon om adopsjonsprosessen i Norge og i utlandet. Søkere vil dessuten kunne få bistand til valg av land på et tidlig tidspunkt.

Dersom det ved søknad om forhåndssamtykke til adopsjon av barn fra utlandet er åpenbart at det ikke vil være mulig å innhente en formidlingsbekreftelse fra en av adopsjonsorganisasjonene, kan søkerne ikke kreve å få sin søknad utredet av kommunen og behandlet av adopsjonsmyndighetene. Dette er presisert i forarbeidene i Ot. prp. nr. 33 (2007-2008) og Innst. O. nr. 63 (2007-2008) om endringer i ekteskapsloven, barnelova, adopsjonsloven, bioteknologiloven, mv. Ettersom det per i dag ikke er noen av de opprinnelsesland Norge samarbeider med som tar i mot søknader om utenlandsadopsjon av homofile par, skal ikke kommunene sette i gang utredning av søkerne etter adopsjonsloven § 16 e. Tilsvarende gjelder der det søkes om forhåndssamtykke utenom godkjent adopsjonsorganisasjon, jf. adopsjonsloven § 16 f annet ledd, og det ikke foreligger dokumentasjon på at landet vil kunne frigi barn med sikte på adopsjon til søkerne.

Sosialrapporten danner et viktig grunnlag for regionen i Barne-, ungdoms- og familieetatens vurdering av om forhåndssamtykke skal gis eller ikke. Den er dessuten et svært viktig dokument for opprinnelseslandets myndigheter ved deres vurdering av hvilket hjem som er best for barnet.

Selve utredningsprosessen har også til hensikt å gi søkerne bedre kunnskap om hva det vil si å adoptere et barn, slik at de selv bedre kan vurdere om adopsjon vil være noe for dem. Kommunen bestemmer hvordan utredningsarbeidet skal organiseres. I flere kommuner er arbeidet lagt til den kommunale barneverntjeneste. Barnevern og adopsjon er fagfelt nært knyttet til hverandre med mye felles kompetanse som det er viktig gjensidig å utnytte. For å sikre kompetanse kan det også være hensiktsmessig å organisere utredningsarbeidet i et interkommunalt samarbeid blant to eller flere kommuner.

Å adoptere et utenlandsk barn kan innebære særlige utfordringer for adoptivforeldrene. Disse utfordringene blir synliggjort i revidert rundskriv Q-0972 om utenlandsadopsjon med retningslinjer for undersøkelse og godkjenning av adoptivhjem og i veiledningsheftet Q-1046 om utarbeidelse av sosialrapport ved søknad om adopsjon. Veiledningsheftet setter fokus på de spørsmål som det er naturlig å ta opp med søkerne under utredningen. Det forutsettes at heftet brukes aktivt under hele arbeidet, slik at alle de ulike temaene som skal omhandles, blir grundig drøftet med søkerne og tilstrekkelig belyst i sosialrapporten.

Det er videre viktig at kommunen påser at alle nødvendige opplysninger følger søknaden til regionen. Skriftlig bekreftelse fra adopsjonsorganisasjonen på at den har påtatt seg formidlingsoppdraget skal følge søknaden, se kapittel 5.

7.2.2 Utredning av søkere som har adoptert tidligere

Ved eventuell senere søknad om adopsjon, skal det utarbeides en ny sosialrapport om søkerne. Utenlandske myndigheter legger stor vekt på å få en slik ny og fullstendig rapport, slik at de har et tilstrekkelig grunnlag for å tildele søkerne et nytt barn.

Dersom det ikke foreligger endringer, kan de opplysninger som allerede ligger nedtegnet i sosialrapporten for det første barnet, benyttes som grunnlag for utredningen. Det er likevel viktig å fokusere på hvordan søkerens livssituasjon har endret seg etter at det første barnet ble adoptert. Utredningen må synliggjøre hvordan det sist ankomne adoptivbarnet har utviklet seg og tilpasset seg i familien. Ved å benytte opplysninger fra den tidligere sosialrapporten, vil saksbehandlingstiden i disse sakene kunne kortes noe ned.

7.2.3 Forhåndssamtykke – saksbehandling

Regionen i Barne-, ungdoms- og familieetaten avgjør om søkerne kan få forhåndssamtykke til å adoptere et barn fra utlandet, jf. adopsjonsloven § 16 e første ledd, jf. §§ 2 og 22. Barne- og familiedepartementets rundskriv Q-0972 revidert i mars 2009 av Barne- og likestillingsdepartementet om utenlandsadopsjon med retningslinjer for undersøkelse og godkjenning av adoptivhjem, skal legges til grunn for avgjørelsen.

Barne-, ungdoms- og familieetaten kan innhente en rådgivende uttalelse fra for eksempel en lege, psykolog eller psykiater i saken. Tilrådingen skal være skriftlig og følge saken. Det skal komme frem hvilke vurderinger som er gjort og hvilke momenter som har vært avgjørende for tilrådingen.

Vedtaket om forhåndssamtykke skal inneholde en anbefaling om et barn fra et bestemt land. Videre skal vedtaket inneholde anbefaling om tildeling av barn i en bestemt aldersgruppe, vanligvis fra null til tre år. Dersom søkere finnes særlig godt egnet til å adoptere noe eldre barn og selv er innstilt på det, kan forhåndssamtykke gis for et barn opp til fem år. Forhåndssamtykket kan på samme vilkår også gis for adopsjon av to søsken når begge er under fem år. Videre skal vedtaket om forhåndssamtykke føres på et særskilt "gjør vitterlig"-dokument.

Forhåndssamtykke gis for en periode av tre år, med mulighet for forlengelse i ett år. Barne-, ungdoms- og familieetaten kan forlenge forhåndssamtykket en gang i ett år etter søknad hvor oppdatert helse- og vandelsattest skal legges ved.

Søkere som har fått et forhåndssamtykke for en periode av to år gis ett års forlengelse av Barne-, ungdoms- og familieetaten – uten forutgående søknad. Barne-, ungdoms- og familieetaten kan deretter forlenge forhåndssamtykket en gang i ett år etter søknad hvor oppdatert helse- og vandelsattest legges ved.

Søkere som har fått et forhåndssamtykke for en periode av to år og som allerede har fått forlengelse i ett år, kan søke om ytterligere forlengelse i ett år. Søknaden vedlegges oppdatert helse- og vandelsattest.

Dersom det foreligger en konkret tildeling fra opprinnelseslandets myndigheter og adopsjonsprosessen er inne i en avsluttende fase, kan Barne-, ungdoms- og familieetaten vurdere en ytterligere forlengelse av forhåndssamtykket utover de fire årene. I alle andre tilfeller må ny søknad fremmes med de underliggende dokumenter oppdatert.

Søkerne skal i underretningen om vedtaket gjøres kjent med at de selv må søke om forlengelse i god tid før forhåndssamtykket utløper. Søkerne skal også samtidig informeres om at de har plikt til å underrette regionen i Barne-, ungdoms- og familieetaten dersom det skjer endringer i deres økonomiske, sosiale eller helsemessige situasjon. I de tilfeller det søkes parallelt om adopsjon av et norsk barn, skal søkerne informeres om plikten til å melde fra til sekretariatet for Faglig utvalg, når søknaden om utenlandsadopsjon blir sendt vedkommende land, jf. forskrift om formidling av innenlandsadopsjon der foreldre samtykker til adopsjon § 5, tredje ledd. Fra dette tidspunkt vil søkerne ikke lenger være registrert for innenlandsadopsjon, jf. 7.1.3.2.

I underretningen skal det også gjøres oppmerksom på adgangen til å søke om engangsstøtte, se rundskriv Q-1013 om retningslinjer for tildeling av engangsstøtte ved adopsjon av barn fra utlandet. Hva underretningen for øvrig skal inneholde, se 6.10 og 6.11.

Når forhåndssamtykke er gitt, oversender regionen i Barne-, ungdoms- og familieetaten kopi av underretningen og vitterlighetserklæringen til adopsjonsorganisasjonen. Videre sender regionen underretning om forhåndssamtykket til Utlendingsdirektoratet i de sakene adopsjonsbevilling skal gis her i landet, for å sikre barnets innreise og oppholdstillatelse i Norge inntil adopsjonen kan gjennomføres. Skal adopsjonen gjennomføres i barnets opprinnelsesland, blir barnet automatisk norsk statsborger ved adopsjonen og vil få utstedt norsk pass ved vedkommende utenriksstasjon jf. lov om norsk statsborgerskap (statsborgerloven) av 10. juni 2005 nr. 51 § 5.

7.2.4 Adopsjonsorganisasjonens oppgaver i adopsjonsprosessen

Adopsjonsorganisasjonens ansvar i adopsjonssakene er nærmere regulert i forskrift 30. november 1999 om krav til organisasjon som formidler barn fra fremmed stat med sikte på adopsjon.

Av forskriften § 4 følger det blant annet at tillatelse til å formidle barn fra fremmed stat med sikte på adopsjon, bare kan gis og opprettholdes til organisasjon som drives ut fra det som antas å være til gagn for barnet. Videre går det frem at adopsjonsformidling skal være organisasjonens hovedformål og at den skal drives uten økonomisk vinning for øye. Den skal være ledet og bemannet av personer som ved sin etiske standard og ved sin utdanning eller erfaring er kvalifisert til å arbeide med internasjonal adopsjon. Det er videre et vilkår etter denne bestemmelsen at organisasjonen har tillatelse fra vedkommende fremmede stat til å opptre i staten.

Det følger av forskriften § 11 at alle søkere har krav på likeverdig assistanse fra organisasjonen. Organisasjonen har videre plikt til å formidle adopsjon til søkere med forhåndssamtykke til adopsjon av utenlandsk barn der det er stilt krav om at adopsjonen skal formidles gjennom godkjent organisasjon. I tillegg plikter organisasjonen å informere regionen i Barne-, ungdoms- og familieetaten dersom det kommer nye opplysninger i saken som organisasjonen mener kan danne grunnlag for omgjøring av vedtaket om forhåndssamtykke.

Plikten til å formidle adopsjon etter forskriften § 11 gjelder likevel ikke dersom utenlandske myndigheter ikke finner å kunne tildele søkerne barn, eller dersom søkerne misligholder sine økonomiske forpliktelser overfor organisasjonen. Søkerne skal i slike tilfelle gis skriftlig og

begrunnet beskjed. Kopi av meddelelsen skal sendes regionen i Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet.

Når forhåndssamtykket er gitt, forestår adopsjonsorganisasjonen den videre behandlingen av saken, herunder formidlingsarbeidet i barnets opprinnelsesland. Organisasjonen sørger blant annet for nødvendige oversettelser, notarialbekreftelser av underskrifter og legalisering der dette er nødvendig. Organisasjonen gir søkerne nødvendig informasjon underveis gjennom hele adopsjonsprosessen.

Det er myndighetene i opprinnelseslandet som vanligvis fremmer forslag om tildeling av barn til søkerne, se for øvrig 7.2.5. Når søknaden er ferdig forberedt, oversendes den til utlandet der tildelingsprosessen starter. Adopsjonsorganisasjonen skal presentere saken for opprinnelseslandets myndigheter og følge opp behandlingen overfor myndighetene.

I forbindelse med tildelingen er det svært viktig at organisasjonen videreformidler til søkerne den informasjon som er utarbeidet om barnet og er gjort tilgjengelig. Organisasjonen har her et særlig ansvar for å påse at informasjonen fyller de krav og forutsetninger som Haagkonvensjonen stiller i artikkel 16, jf. artikkel 17. Organisasjonen må om nødvendig være aktiv overfor opprinnelseslandets myndigheter for å fremskaffe de opplysningene som finnes, herunder helseopplysningene om barnet.

Søkerne tar på grunnlag av de opplysninger som er fremskaffet om barnet, stilling til om de ønsker at adopsjonsprosessen skal fortsette. Organisasjonen innhenter deretter samtykke fra søkerne om adopsjon av det barnet som er blitt valgt ut til dem og formidler samtykket videre til myndighetene i opprinnelseslandet. Organisasjonen gir søkerne underretning om når selve adopsjonen kan gjennomføres og når de eventuelt kan reise til landet for å hente barnet. Når tildelingen har funnet sted og søkerne har gitt sitt samtykke, søker organisasjonen – i de sakene adopsjonen skal gjennomføres i Norge – på vegne av adoptivsøkerne, Utlendingsdirektoratet om visum for barnet, eventuelt oppholds- eller bosettingstillatelse før adopsjonen kan gjennomføres i Norge.

Adopsjonsorganisasjonen skal sørge for at adoptivsøkerne blir tatt i mot når de kommer til opprinnelseslandet for å hente barnet sitt. Organisasjonen skal videre sørge for at det blir formidlet kontakt mellom barnet og adoptivsøkerne. På forhånd skal søkerne ha fått nødvendig informasjon og en realistisk oppfatning av hva som kreves av dem når de skal hente barnet sitt i opprinnelseslandet. De skal også få informasjon om hva de kan få av hjelp av organisasjonens representanter på stedet. Der adopsjonen gjennomføres i opprinnelseslandet, skal adoptivforeldrene få hjelp til kontakt med vedkommende norske utenriksstasjon for utstedelse av norsk pass til barnet.

Alle dokumentene om barnet, herunder adopsjonsdokumentet eller frigivelsesdokumentet, skal deretter oversendes Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet for kontroll og registrering. Dokumentene om barnet skal også sendes adoptivforeldrene.

7.2.5 Adopsjon av barn med særlige behov – spesielle tildelinger

Som nevnt ovenfor deltar norske myndigheter som hovedregel ikke i selve utvelgelsen av foreldre til det enkelte barn som skal adopteres fra utlandet. I saker som gjelder adopsjon av barn med særlige behov, skal Faglig utvalg for adopsjonssaker ifølge sitt mandat foreta, eller godkjenne forslag fra opprinnelseslandets myndigheter om, tildeling av foreldre til barnet.

Formålet med behandlingen i Faglig utvalg, er å finne godt egnede foreldre til det enkelte barn. Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet er sekretariat for Faglig utvalg i disse sakene. Saker som gjelder adopsjon av barn med særlige behov, skal forelegges Faglig utvalg. Det kan gjelde medisinske, sosiale eller psykiske behov, eldre barn eller flere barn enn det forhåndssamtykket gjelder for, for eksempel en søskengruppe.

Tildeling av foreldre til barn over 5 år, vil i utgangspunktet være en spesiell tildeling som skal avgjøres av Faglig utvalg. Regionen i Barne-, ungdoms- og familieetaten kan selv gi forhåndssamtykke til adopsjon av to søsken når begge er under 5 år. Forespørsel om tildeling av søskengruppe på tre barn eller flere, eller søsken der en eller flere er over 5 år, vil alltid være en spesiell tildeling. Søkere som allerede har fått utstedt forhåndssamtykke til adopsjon av kun ett barn, men som senere ønsker å adoptere et søskenpar, må få sin søknad behandlet som en spesiell tildeling. Regionen må likevel kunne ta stilling til en søknad som gjelder tvillinger under to år.

Hvor det foreligger opplysninger om barnets fysiske eller psykiske helse, av en slik karakter at man med stor grad av sikkerhet kan forvente at barnet vil kreve ekstra ressurser av de fremtidige foreldre, skal saken forelegges Faglig utvalg. Det kan for eksempel dreie seg om opplysninger om barn som er svært omsorgstrengende eller behandlingstrengende som følge av at de har vært utsatt for grov mishandling eller omsorgssvikt. Det kan videre gjelde barn med mer alvorlige fysiske skader, som vil kreve spesialisert behandling over tid fra helseapparatet.

Det kan imidlertid være vanskelig å forutsi hvilke barn som trenger oppfølging utover det man må regne med ved adopsjon av barn fra utlandet og som vil stille særlige krav til sine omsorgspersoner. Barn som adopteres fra utlandet vil ofte kunne være understimulerte og underernærte. Felles for dem alle, er at de har opplevd tapet av en mor og andre omsorgspersoner. Det er ikke uvanlig at barna har opplevd flere omplasseringer og bodd på institusjoner for kortere eller lengre tid. Adoptivforeldre vil derfor måtte regne med at tidlige opplevelser kan prege barnet i mange år fremover. I kommunens utredning av søkerne forutsettes det at det skal tas høyde for disse usikkerhetsfaktorene. Søkere som er gitt et generelt forhåndssamtykke, er vurdert å oppfylle de generelle kravene myndighetene stiller.

I forberedelsen av saker som gjelder spesiell tildeling, har adopsjonsorganisasjonen en særlig viktig rolle. Det er organisasjonen som ut i fra de foreliggende opplysningene om barnet, vurderer om saken er en spesiell tildeling som skal forelegges Faglig utvalg. Spørsmålet om barnets fysiske eller psykiske helse vil alltid måtte bero på et konkret skjønn, der det stilles store krav til organisasjonens informasjonsplikt overfor søkere og myndigheter. Der organisasjonen er i tvil, skal den forelegge saken for sekretariatet for Faglig utvalg for adopsjonssaker. I disse sakene er det spesielt viktig at samarbeidet mellom organisasjonene og adopsjonsmyndighetene fungerer godt.

Det skal svært mye til for at et barn som utenlandske myndigheter har frigitt for adopsjon kan sies å ha så dårlig fysisk og psykisk helse eller være så funksjonshemmet, at det ikke kan adopteres. Dette vil imidlertid kunne gjøre seg gjeldende der barnet er så skadet at det etter all sannsynlighet vil ha behov for et permanent institusjonslignende tilbud. Adopsjon vil i slike tilfeller innebære at barnet i realiteten blir flyttet fra en institusjon i sitt hjemland til en institusjonslignende tilværelse her i landet.

Spørsmålet om adopsjon av et barn med spesielle behov kan komme opp på ulike måter, avhengig av hvordan saken er forelagt adopsjonsorganisasjonen. Det kan tenkes at flere søkere ønsker å adoptere samme barn. Ifølge sitt mandat skal Faglig utvalg kun velge blant søkere med forhåndssamtykke til adopsjon av utenlandsk barn. I praksis har det imidlertid vist seg at Faglig utvalg bare har ett plasseringsalternativ.

Sekretariatet har ansvaret for å forberede saken ved blant annet å innhente opplysninger om og vurderinger av det konkrete barnet. Det er viktig at adopsjonsorganisasjonen bistår sekretariatet med å fremskaffe mest mulig oppdaterte opplysninger.

Søkerne skal på forhånd være gjort kjent med og ha samtykket i at Faglig utvalg vurderer dem som foreldre til et barn med særlige behov, eventuelt eldre barn eller søskengruppe. På dette tidspunkt bør søkerne ha de opplysningene om barnet som er nødvendig for å gi sitt samtykke til å bli vurdert i forhold til det konkrete barnet. Dersom utvalget har flere søkere til vurdering, skal søkerne gjøres kjent med dette.

Om nødvendig skal det også innhentes nye og oppdaterte opplysninger om søkerne, slik at Faglig utvalg kan vurdere om de er motiverte og i stand til å ta imot det konkrete barnet. Dette kan blant annet gjøres ved at det innhentes tilleggsrapport fra kommunen, eller søkerne kan bes om å gi de nødvendige opplysningene direkte til Faglig utvalg.

Alle sakens dokumenter skal forelegges Faglig utvalg. Videre forutsettes en skriftlig oppsummering av saken. Dersom Faglig utvalg finner det nødvendig, må sekretariatet være innstilt på å møte i utvalget for å redegjøre nærmere om saken. Faglig utvalg kan be sekretariatet om å innhente ytterligere opplysninger.

Beslutningen om å foreta eller godkjenne opprinnelseslandets forslag om tildeling av foreldre til barnet med særlige behov, skal fattes av et samlet og enstemmig utvalg. I henhold til utvalgets mandat punkt 3.1, skal beslutningen protokolleres. Videre skal søkerne informeres om at utvalgets beslutning ikke er et enkeltvedtak som kan påklages, se også 6.1.

Det er først ved Faglig utvalgs beslutning om tildeling av foreldre til et barn, at de påtenkte foreldrene skal gi sitt samtykke til tildelingen. Søkerne må på dette tidspunkt gis all tilgjengelig informasjon om barnet, slik at de kan gi et reelt samtykke. Det forutsettes at det ikke skal brukes unødig tid ved behandlingen av den enkelte sak, likevel må søkerne gis rimelig tid til å tenke seg om før de gir sitt endelige samtykke.

7.2.6 Adopsjon utenom godkjent organisasjon

Det er lovens klare hovedregel at adopsjonsformidlingen skal foregå gjennom en godkjent adopsjonsorganisasjon, jf. adopsjonsloven § 16 f. Bistand fra godkjente adopsjonsorganisasjoner gir en sikkerhet for at adopsjonen gjennomføres på en fullt ut forsvarlig måte og i samsvar med barnets grunnleggende interesser. I særlige tilfeller kan det ifølge bestemmelsens annet ledd likevel gis tillatelse til adopsjon utenom godkjent organisasjon. Det er imidlertid en absolutt forutsetning for å kunne gi slik tillatelse, at søkerne fyller de alminnelige vilkårene for å få forhåndssamtykke, jf. adopsjonsloven § 16 e.

Forhåndssamtykke kan i slike tilfeller bare gis når søkere har en spesiell tilknytning til vedkommende land, for eksempel gjennom statsborgerskap, oppvekst eller at de er midlertidig bosatt der, for eksempel på grunn av arbeid. Forhåndssamtykke kan gis både for adopsjon fra

land der godkjent norsk organisasjon har formidlingstillatelse og fra andre land. Selv om søkerne har den nødvendige tilknytningen til det aktuelle landet, kan tillatelse bare gis dersom adopsjonen kan gjennomføres på betryggende måte.

Ved søknad om adopsjon utenom godkjent organisasjon, forutsettes det at søkerne gir en detaljert beskrivelse av hvordan adopsjonen er tenkt gjennomført. Søkerne må beskrive og dokumentere hvordan adopsjonen skal gjennomføres i vedkommende land, herunder hvilke "kanaler" de skal bruke. Videre må det angis hvilke kostnader som vil påløpe og hvordan kontakten med barnet skal etableres.

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet må undersøke hvilke rettsvirkninger adopsjonen har i opprinnelseslandet, særlig om hvorvidt rettsforholdet mellom barnet og de biologiske foreldrene bortfaller ved adopsjonen. Om nødvendig må det innhentes supplerende opplysninger gjennom utenriksstjenesten. Se for øvrig også kapittel 3.

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet må så langt råd er forvisse seg om at adopsjonen kan gjennomføres på forsvarlig måte og i samsvar med internasjonalt anerkjente prinsipper nedfelt i FNs barnekonvensjon og Haagkonvensjonen. Det må blant annet foreligge dokumentasjon på at barnet er frigitt eller kan frigis for adopsjon.

Ved adopsjon utenom godkjent organisasjon må Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet overta enkelte funksjoner som ellers utføres av adopsjonsorganisasjonene. Så tidlig som mulig må det være klart hvilken myndighet i vedkommende land kontoret kan forholde seg til. For land som er tilsluttet Haagkonvensjonen vil dette være sentralmyndigheten, jf. konvensjonens artikkel 6. For andre land må det opplyses og dokumenteres særskilt av søkerne hvilken myndighet som er rette vedkommende.

Haagkonvensjonen tillater ikke at søkerne selv oversender eller på annen måte formidler grunnlagsdokumentene til myndighetene i barnets opprinnelsesland, jf. artikkel 22 nr. 1 og 5, jf. artikkel 15. I henhold til konvensjonens artikkel 15 punkt 2, er det Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet som skal oversende sosialrapporten og godkjenningsdokumenter direkte til sentralmyndigheten i opprinnelseslandet. Normalt bør det kreves at denne myndigheten skriftlig har bekreftet overfor kontoret at den vil samhandle om gjennomføringen av adopsjonen.

Forhåndssamtykke kan først utstedes når det foreligger tilstrekkelige opplysninger om adopsjonsprosessen og at adopsjonen kan gjennomføres enten i opprinnelseslandet eller her i landet.

Forhåndssamtykke med alle underliggende dokumenter i oversatt stand, samt nødvendige bekreftelser og legaliseringer, skal oversendes fra Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet direkte til sentralmyndigheten eller vedkommende myndighet i opprinnelseslandet.

7.2.7 Tilbaketrekking av vedtaket om forhåndssamtykke

Det kan gå lang tid fra forhåndssamtykke etter adopsjonsloven § 16 e er gitt, til adopsjonen faktisk er endelig gjennomført. I denne tiden kan livssituasjonen for adoptivsøkerne ha endret seg på en slik måte at det kan være grunnlag for å omgjøre vedtaket om forhåndssamtykke, jf. forvaltningsloven § 35 siste ledd. Søkerens helsemessige, sosiale eller økonomiske forhold i familien kan ha endret seg, for eksempel på grunn av graviditet, separasjon, arbeidsløshet,

dødsfall, eller alvorlig sykdom hos søkerne eller deres øvrige barn. Søkerne kan også ha blitt tildelt et norsk barn dersom de har søkt parallelt om adopsjon av et norsk barn og et barn fra utlandet.

Både adopsjonsorganisasjonen, jf. forskriften § 11 annet ledd, og søkerne har plikt til å informere regionen i Barne-, ungdoms- og familieetaten om nye opplysninger som kan danne grunnlag for omgjøring av vedtaket om forhåndssamtykke.

Regionen må vurdere om opplysningene er av en slik karakter at forhåndssamtykket må trekkes tilbake fordi adopsjonen ikke lenger kan antas å være til gagn for barnet. Tilbaketrekking av forhåndssamtykke er et enkeltvedtak som kan påklages til Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, jf. forvaltningsloven § 28, se også 6.12.

7.2.8 Oppfølgingsrapporter til myndigheten i barnets opprinnelsesland

Noen opprinnelsesland krever en prøvetid for barnet i Norge før landet endelig frigir barnet for adopsjon, slik at norske myndigheter kan gi bevilling. Dette gjelder bare adopsjoner av barn fra Filippinene og Thailand. I disse tilfellene skal kommunen bistå i å opplyse saken under prøvetiden, slik at adopsjonen kan gjennomføres, (jf. adopsjonsloven § 16 e tredje ledd). Normalt skjer dette i form av oppfølgingsrapporter om barnets tilpasning hos adoptivsøkerne.

Dersom vedkommende land ønsker oppfølgingsrapporter utarbeidet etter at adopsjonen er gjennomført, er det naturlig for adoptivforeldrene å følge opp dette, eventuelt i samarbeid med adopsjonsorganisasjonen som formidlet adopsjonen. Dette utelukker likevel ikke at kommunen etterkommer adoptivforeldrenes eventuelle anmodning om å skrive en slik rapport.

8 Adopsjonsbevilling og registrering av adopsjonen

8.1 Særlig om adopsjon av barn fra utlandet

Hvorvidt en adopsjon av utenlandsk barn skal gjennomføres i Norge eller i utlandet avhenger av hvilket land barnet kommer fra.

Dersom adopsjonen er gjennomført i barnets opprinnelsesland, skal de utenlandske dokumentene sendes Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet for kontroll. Det skal særlig kontrolleres at adopsjonen er gyldig gjennomført og at avgjørelsen er rettskraftig (endelig). Deretter skal adopsjonen registreres i det sentrale adopsjonsregisteret.

Der adopsjonen gjennomføres i Norge, må de utenlandske frigivelsesdokumentene sendes Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, slik at adopsjonen kan gjennomføres her i landet snarest mulig. Det må klart fremgå at barnet er frigitt av rette utenlandske myndigheter for adopsjon til søkerne og at frigivelsen er endelig. Fra land som krever prøvetid, kan adopsjonen ikke gjennomføres før prøvetiden er utløpt og barnet endelig frigitt for adopsjon.

8.2 Registrering i det sentrale adopsjonsregisteret og melding til ulike instanser

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet sørger for at adopsjonen blir registrert i det sentrale adopsjonsregisteret og sender for øvrig melding om adopsjon til aktuelle instanser, blant annet folkeregisteret, jf. adopsjonsloven § 16. Melding om adopsjon skal sendes på eget skjema.

9 Oversikt over aktuelle skjemaer til bruk ved søknad om adopsjon, m.m.

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet er delegert ansvaret for skjemaene som skal benyttes ved søknad om adopsjon og holde disse oppdatert.

9.1 Skjemaer m.m.

Ved søknad om adopsjon, skal følgende skjemaer benyttes:

- Søknad om adopsjon
- Sosialrapport m/veiledningshefte Q-1046 om utarbeidelse av sosialrapport ved søknad om adopsjon
- Erklæring fra barnet ved søknad om adopsjon
- Erklæring ved søknad om adopsjon fra den som har foreldreansvaret for barnet
- Erklæring ved søknad om adopsjon fra barnets mor/far som ikke har del i foreldreansvaret
- Søknad om adopsjon - Legeerklæring
- Søknad om adopsjon - Egenerklæring

Skjemaene og veiledningshefte om utarbeidelse av sosialrapport ved søknad om adopsjon, kan lastes ned fra Barne-, ungdoms- og familiedirektoratets hjemmeside.

9.2 Vedlegg som skal følge adopsjonssøknaden

Ved **søknad** om adopsjon skal følge:

(Ved søknad om adopsjon av person over 18 år må det vurderes hvilke vedlegg som er nødvendige for å opplyse saken):

- Søkernes/søkerens fødselsattest
- Søkernes/søkerens vigselsattest/partnerskapsattest
- Barnets fødselsattest
- Uttømmende politiattest for søkerne/søkeren,
- Søknad om adopsjon - Legeerklæring
- Søknad om adopsjon - Egenerklæring om helsetilstanden
- Likningsattest for søkerne/søkeren

Når søknaden gjelder **adopsjon av norsk barn** skal i tillegg følge:

- Skjema om sosialrapport med tilråding i datert og underskrevet stand (gjelder kun ved søknad om å bli registrert som adoptivsøker(e) til et norsk barn).
- Bostedsattest fra folkeregisteret eller annen offentlig myndighet der ekteskapet/partnerskapet har vart kortere enn to år
- Erklæring ved søknad om adopsjon fra den som har foreldreansvaret for barnet
- Erklæring ved søknad om adopsjon fra barnets mor/far som ikke har del i foreldreansvaret

- Dødsattest i tilfelle en eller begge biologiske foreldre er døde
- Eventuell vergeoppnevning og erklæring fra vergen om samtykke til adopsjon
- Erklæring fra barnet ved søknad om adopsjon (samtykket skal innhentes hvis barnet har fylt 12 år)
- Utskrift fra folkeregisteret om statsborgerskap og foreldreansvar

Når søknaden gjelder **adopsjon av barn fra utlandet** skal i tillegg følge:

- Skjema for sosialrapport, med tilråding i datert og underskrevet stand i original og en kopi
- Bekreftelse fra den adopsjonsorganisasjon som har påtatt seg å formidle adopsjonen
- Utskrift fra folkeregisteret om statsborgerskap

9.3 Adopsjonsorganisasjonenes adresser

Vi har for tiden følgende adopsjonsorganisasjoner som har myndighetenes tillatelse til å drive adopsjonsformidling av barn bosatt i utlandet:

- **InorAdopt**, Skippergt. 21, 4611 Kristiansand, postboks 266, 4663 Kristiansand, telefon 38 10 59 50, telefaks 38 10 59 51, e-post: post@inoradopt.no
- **Verdens Barn**, Bogstadveien 27 B, 0355 Oslo, telefon 22 59 52 00, telefaks 22 59 52 01, e-post: adopsjon@verdensbarn.no
- **Adopsjonsforum**, Inkognitogt. 17, 0256 Oslo, postboks 2364, Solli, 0201 Oslo, telefon 23 28 08 00, telefaks 23 28 08 01, e-post: info@adopsjonsforum.no

10 Oversikt over konvensjoner, aktuelle lover, forskrifter og retningslinjer

Konvensjoner

- FNs konvensjon om barnets rettigheter 20. november 1989
- Konvensjon 29. mai 1993 om vern av barn og samarbeid ved internasjonale adopsjoner (Haagkonvensjonen)
- Konvensjon 6. februar 1931 mellom Norge, Danmark, Finland, Island og Sverige inneholdende internasjonal-privatrettslige bestemmelser om ekteskap, adopsjon og vergemål med sluttprotokoll. (Nordisk familierettslig konvensjon). Konvensjonen gjelder i Norge med lovs kraft, jf. lov 19. desember 1969 nr. 75
- Revidert europeiske konvensjon om adopsjon av barn vedtatt 7. mai 2008

Aktuelle lover

- Lov om adopsjon av 28. februar 1986 nr. 8 (adopsjonsloven)
- Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker av 10. februar 1967 (forvaltningsloven)
- Lov om barn og foreldre av 8. april 1981 nr. 7 (barneloven)
- Lov om barneverntjenester av 17. juli 1992 nr. 100 (barnevernloven)
- Lov om ekteskap av 4. juli 1991 nr. 47 (ekteskapsloven)
- Lov om vergemål for umyndig 22. april 1927 nr. 3 (vergemålsloven)
- Lov om personnavn 7. juni 2002 nr. 19 (navneloven)
- Lov om norsk statsborgerskap 10. juni 2005 nr. 51 (statsborgerloven)

Aktuelle forskrifter

- Forskrifter av 30. november 1999 om formidling av innenlandsadopsjon der foreldre samtykker til adopsjon
- Forskrift 30. november 1999 om krav til organisasjon som formidler barn fra fremmed stat med sikte på adopsjon

Retningslinjer

- Barne- og familiedepartementets rundskriv om utenlandsadopsjon Q-0972 med retningslinjer for undersøkelse og godkjenning av adoptivhjem
- Barne- og familiedepartementets rundskriv Q-1013 om retningslinjer for tildeling av engangsstøtte ved adopsjon av barn fra utlandet
- Barne- og familiedepartementets rundskriv Q-16/97 om konvensjon 29. mai 1993 om vern av barn og samarbeid ved internasjonale adopsjoner